

SOVJETSKA OFENZIVA valic dezerju v Ukrajini in Beli Rusiji ni ponehala in niti reka Dnjeper je ni mogla zaustaviti, čeprav so Nemci trdili, da so se umaknili na njen zapadni breg iz strateških ozirov. Gornje je slika iz prodiranja ruskih tankov in pehote dalje proti zapadu.

Potiskanje Rusije v "drugo fronto" le nacijem v prid

ZAHTEVE ZA VZLETALIŠČA V SIBIRIJI. — MANEVRI ZA RAZDVOJITEV ZED. DRŽAV IN ANGLIJE. — SEBIČNI SENATORJI, KI NE BI SMELI NA POT. — MOSKYA BDI

Materialistični smotri
Ko se je v začetku poletja podala na pot komisija petih senatorjev, da se na lastne oči prepričajo, čemu smo v vojni in kako se razvija, so skeptiki že takrat prerokovali, da bo malo imeli z njo le kakih par sto tisoč dolarjev stroškov in potem pa "škandale".
Bili so v pravem. Člani te komisije so bili senatorji Lodge, Chandler, Brewster, Russell in Mead.

Udar na Sovjetsko unijo
Bili so poslani v široki svet, da se kaj nauče, a so se vrnili bolj ozkogrudni, kot pa so bili predno so se podali na pot.
"Dognali" so, kot je ob povratku izjavil senator Lodge, da nam Rusija nagaja in je zahteval, da je že skrajni čas, naj zvezna vlada zahteva od Sovjetske unije saj vzletališčne baze v Sibiriji, ki nam bi v vojni z Japonsko sijajno služile in nam prihranile najmanj milijon življenj.
To je velika ugotovitev, ki jo je senator Lodge svečano izrekel, in potem dokaj dni vztrajal pri nji, nato pa utihnil. On je le navaden kapitalističen politik, pa nič ne ve, da so na svetu tudi socialni problemi.

Kako hraniti z življenji?
"Naj nem da Rusija vzletališča v Vladivostoku in tam okrog," je rekel na "tajnem" sestanku v zveznem senatu, "pa bo Zed. državam prihranjenih najmanj milijon življenj."
Baš tu je senator Lodge, potomec velikega, dasi reakcionarnega državnika, pokazal smeri, kakršne sedaj tudi brez njeza prevladujejo v zveznem kongresu.
Na primer, Rusija naj nam prihrani milijon življenj s tem,

da nam prepusti vzletališča; kar bi v resnici pomenilo, da napove vojno Japonski.
Ob sibirski meji je okrog dva milijona Japoncev, vsak hip pripravljenih na udar.
Njim nasproti stoji armada okrog milijon Rusov. Ko je senator Lodge "zahteval", da naj nam Rusija da Vladivostok, morda res ni vedel, da ga mikadova armada lahko prej osvoji kot pa bi mogli tja ameriški bombniki.

Toda propaganda teh petih senatorjev je v prid Hitlerju sijajno delovala, kajti po proračunem načrtu je vedoma ali nevedoma ustvarila utis, da nas Sovjetska unija goljufa, ker neče rešiti "milijon ameriških življenj" z malo odškodnino. S tako majhno, da je ne bi stalo drugega kakor par vzletališč.
V Moskvi se čudijo
Ko so senatorji misije petorice minuli teden "tajno" prvič poročali o svojih dognanjih, in se zgražali nad Sovjetsko unijo, ker nam ne pustijo vzletališčnih baz, so v Moskvi poročila o tem iz Washingtona pazno študirali in brez truda dognali, da se nam gre le za stare materialistične smotere.

(Konec na 5. strani.)

Ze blizu dvajset milijonov ameriških delavcev je v unijah. Pa se je katoliška delavska akcija spomnila, da bi bilo dobro stopiti vmes in si to veliko gibanje podvrči pod svoj vpliv kolikor največ mogoče.
Dosedaj so si verski faktorji skušali obdržati unije pod svojim vplivom le neposredno. Ker pa so izprevideli, da s tako taktiko ne bodo uspevali, so se lotili starih sredstev, v velikem obsegu, kakor se jih je na primer na Slovenskem, nekoč pokojni Janez E. Kreck.

Cerkev se je namreč pod svojo posebno označbo proglasila za pobornico ljudskih pravic. Ker pa so katoličani v manjšini, si je vzela le vodstvo, v sodelovanje za svoj socialni

Vojna ima svoje muhe in imajo jih tudi državniki, ki so za demokracijo

Italija se je nam dne 3. septembra brezpogojno podala in njena nova vlada je pozvala svojo armado v boj proti nemškim četam. Ali je res bilo tako?

O čudnih posledicah te "brezpogojne predaje" pravi žurnalist K. M. Landis v dnevniku Chicago Sun, da se je nam podala le italijanska mornarica, Italija v celoti pa Nemčiji.

Mi smo dobili v zaščito kralja, prestolonaslednika in Badoglija, Nemci pa so si vzeli nazaj Mussolinija.

Mi, s kraljem in Badoglijem vred obljublamo Italiji demokracijo, Mussolini pa "republiko".

Italijanska armada ni izvršila našega pričakovanja. Vzlic kraljevemu ukazu niti Rima ni hotela braniti pred malimi nemškimi četami, ki so ga prišle okupirati. Nemci imajo z njo več sreče.

Obljubljali smo kaznovati zločince, ki so pahili svet v vojno in uganjali zlodejstva v deželah, ki so jih napadli. Mednje spadajo vsekakor tudi Badoglio in njegovi pomočniki v vladi general Mario Roatta in drugi, ki so z Badoglijem vred morili in uganjali teror v Etiopiji, v Grčiji in v Jugoslaviji.

A namesto, da bi njih in kralja proglasili za to kar smo obljubljali storiti, vabimo italijansko ljudstvo, da naj se jih oklene, da skupno z njimi požene Nemce iz Italije!

V zameno pa prestolonaslednik in Badoglio obljubljata "demokracijo", kar je sedaj tako v modi, da sipljejo enake obljube tudi člani bivših diktatorskih režimov. Grčije in Jugoslavije ter njuna kralja. Ker so taki dogodki mogoči v teh deželah, čemu se ne bi dogodilo, da se nekega dne "izpreobrnejo" tudi madžarski, španski in bolgarski fašisti ter se proglasijo za Miklavže, ki bodo prinesli svojim deželam demokracijo kar v peharjih v dar?

Bojevanje gerilcev v Jugoslaviji vzbuja pozornost vse javnosti

Urad za vojne informacije je postal dne 6. oktobra iz Washingtona sledeči izrpek iz poročil gerilskih bojev v Jugoslaviji:

Poročila agenture Associated Press preteklega tedna iz Londona so naznanjala, da se je razvila fronta jugoslovanskih patriotov v fronto velikega obsega. Na desetstisoč jugoslovanskih domoljubov se je vrglo v srčite borbe z nemškimi četami počeni od srede Jadranskega morja pa do severovzhodne Italije, in udarjalo na Hitlerjeve linije, ki so v jugovzhodni Evropi močno raztegnjene.

Split na jugoslovanski obali Jadranskega morja; pristanišče Sušak, 175 milj bolj na sever, poleg Italiji pripadajoče Reke, in ozemlje okoli Gorice, približno 25 milj nad Italiji pripadajočim Trstom, so bilaredišča najtežjih bojev, v katerih je bilo udeleženih mnogo nacističnih divizij — tako zvojavlja A. P. poročevalec William Smith White. Boji so se razvili tudi še v nekaterih manj važnih pokrajinah.

Nemška vrhovna komanda je priznala težo te vojaške naloge, ki jih je presenetila v trenučku resnih porazov na Ruskem in v Italiji, s tem, da je objavila za boje v goriskem okraju — "Sovcneke in komunistične tolpe" so izgubile več kot tisoč mrtvih in "nekaj tisočev ujetnikov". Baje je zdaj nemškim četam prepovedano napraviti še več ujetnikov.

Berlinski radio je poročal o srčitih bojih v predgorah Dolomitov, med Benetkami in Trstom in je dejal, da je vse to ozemlje za nemške čete nevarno. Nemška ojačenja prihajajo baje tudi z največjo naglieo v kraje ob dalmatinski obali, s katerimi nameravajo nekoliko

program pa je povabila tudi protestante in Zide.
Za svoje ime si je dala "Catholic Labor Alliance". Za svoj program je proglasila propagiranje enciklike papeža Leona XIII. in pa socialne evangelije papeža Pija XI., ki je razglasil svetu nov socialni red, toda na temeljih stare svetosti privatne svojine.
Sestanka katoliške delavskega sveta, ki se je vršil minuli teden v Chicagu, se je udeležilo par sto oseb. Delavcev ni bilo nič zraven, pač pa okrog 200 škofov in lajkov, ki so veliko razpravljali, kako ohraniti sedanji sistem (izkoriščanja) s pomočjo cerkve a pri tem vendarle dati nekaj drobčin tudi tisti masi, ki hodi na siht.

Anglija se še ni otela nemških letalcev

V prvih sedmih mesecih tega leta je bilo v Angliji v napadnih nemških bombnikov ubitih 2.000 civilistov, 2.722 pa ranjenih.

Crcni v vojni industriji

James B. Carey, tajnik-blagajnik CIO, pravi, da je v vojni industriji uposlenih en milijon črncev. V mnogih obratih jih sedaj prvič najemajo.

razbremeniti one nemške čete, ki so v dveh tednih najtežjih bojev zasedle Split. Glasom vseh v Londonu razpoložljivih informacij je verjetno, da bo približno 25 nemških divizij v najkrajšem času zaposlenih v teh plamenih balkanske vojne, odvzetih z ramen zaveznikov. Še večji pa je pomen teh bojev kot dokaz, potrjen v obširni preizkušnji, kaj zmorejo podjarmljeni narodi, kadar udarijo nazaj na Hitlerja — z železno disciplino, s podporo in na podlagi nasvetov zaveznških častnikov, kot tam.

Vsi hočejo biti "prijatelji delavstva"

Na sestanku te katoliške delavske akcije so govorniki veliko poudarjali nevarnost "komunizma". Vsi so se zgražali že ob izgovarjanju te besede. A ko se je to poglelo, so vendarle priznali, da je na svetu velike socialne probleme, ki ga bo nekdo moral rešiti, in čemu ne bi bil ta nekdo katoliška cerkev?

Povabimo še protestante in žide zraven, so rekli, pa bomo ugonobili vse socialistične in komunistične kali v njemu.
Katoliški besedniki na tej konferenci za krščansko delavsko akcijo so rovorili kot da je skozi vso zgodovino prihajal glas za človeške pravice edino iz Vatikana. Kaj naj bo Karl Marx drugega kot sovražnik vere? A Leon XIII. pa je

Industrija tirja več življenj kot pa bojne poljane

Lani je bilo ubitih v industriji (vitevši rudnike) 45.000 delavcev, ali še enkrat toliko, kot je bilo ubitih naših vojakov od napada na Pearl Harbor pa do konca septembra.

Ako je bilo 45.000 delavcev ubitih v enem letu, si lahko predstavljamo še tiste tisoče, ki so bili pri delu lani trajno pohabljeni, in stotisoče onih, ki so bili poškodovani.

Slične izgube, kakor lani, bodo v statistikah industrije beležene ob koncu tega leta.

V dveh letih vojne zmanjšajo naše izgube v armadi in mornarici nekaj nad 117.000 mož, vitevši ubite, ranjene, pogrešane in vjete.

Nihče ne želi večjih. Če bi svet poslušal socialiste, bi vojne ne bilo, ne vojnihih žrtvev. Toda v industriji bodo zmerom, posebno še dokler bodo delavci primorani garati in se nagajati za dobičke svojih gospodarjev, katerim je profit edini smoter.

Tisti propagandisti v Ameriki, ki sovražijo unije bolj kakor Hitlerja, vpijejo kako ogromne zasluške vlečejo delavci, nič pa ne povedo o ubitih, pohabljenih in ne o tistih, ki se pri svojih nezdravih delih nalezajo jetike in drugih takih bolezni, ki so med tisoči in tisoči neozdravljive.

Ameriško delavstvo prispeva v tej vojni v polni meri. Tisti, ki ga napadajo, pa ne prispevajo ničesar, temveč le zanjejo v obliki dividend produktov onih, ki delajo bodisi v industriji, v rudnikih in na kmetijah.

Unija delavcev avtne industrije dorasla nalogi

Koncem prejšnjega tedna je bila zaključena v Buffalu, N. Y., konvencija unije United Automobile Workers, C. I. O., ki je v številu članstva največja izmed vseh unij v tej deželi.

Zasluzeno zanimanje

Dasi se je istočasno vršila konvencija Ameriške delavske federacije, ki je še vedno smatrana za edino pravo in praznoma unijsko gibanje v tej deželi, je bila konvencija unije avt-nih delavcev še skoro bolj predmet javne pozornosti kakor pa kongres AFL.

Vzrcek je očiten. Unija avt-nih delavcev je nova, v razmeroma novejši industriji, in šteje že okrog milijon članov. Na drugem meču v številu članstva je unija jekarskih delavcev, izstaklo CIO, in ti dve sta sedaj hrbtenica industrialnega unionizma, kakršnega reprezentira CIO.

Novo tolmačenje "levega" krila

Na tej konvenciji UAW so se "krila" jako očitovala. Vendar pa je stari sloves, da je to komunistična unija, minil. Komunisti so bili med delegati v Buffalu še vedno važen faktor, ne pa vodilni.
Nazivani so bili po starem za "levo krilo", kar jih je v kampanji protivnega "desnega krila" najbolj pokopalo.

Kajti komunisti so bili na tej konvenciji UAW proglašeni za "reakcionarao" krilo. Zahtevali so sprejem resolucije, ki bi dala bosom meč naganjati delavce z nagradnimi mezdami (incentive pay): bila je zavržena in par delegatov se je v razburjenju zapodilo v komu-

nite z očitki, da hočejo ameriške delavce potieniti v "caristično suženjstvo".
Resolucija "levega krila" za brezpogojno indorsiranje Roosevelta v četrti termin in je bila enako zavržena. "Desničarji" so namreč predložili svojo resolucijo, ki pravi, da bo unija UAW podpirala Roosevelta le pod pogojem, če bo dal slovo južnjaški reakciji in se za svoj new deal znoya zavzel. Komunistično krilo je izgubilo na tej konvenciji vse svoje resolucije, ker so bile tako reakcionarne, kot poroča o njih Justin McCarthy, da jih niti konservativni delegati niso mogli prabaviti.
Vsled tega je beseda "levičarji" dobila na tem zborovanju povsem protiven pomen. Desničarji so zastopali razmeroma radikalen program v vsakem oziru, komunisti pa "desničarstvo" pod znamko levičarstva.
Nič spremembe v vodstvu
V odbor unije avt-nih delavcev so bili vsi vodilni odborniki zvana izvoljeni. Je sicer tudi nekaj sprememb, namreč v drugih odborih (odsekih), ki pa ne pomenijo v vodstvu organizacije nič drugega kot da se bo nadaljevalo po starem.
Politična akcija "na levo"
Tudi o politični akciji se je na konvenciji UAW veliko razpravljalo. Resolucija komunistov, da se brezpogojno indorsira vse, kar počne zvezna administracija, je bila, kot že omenjeno, zavržena.
Predsednik unije, Thomas, (Nadaljevanje na 4. strani.)

Tekma za kontrolo nad tiskom in radiom, ko bo konec vojne

Tednik "Labor" v Washingtonu, ki je najbolj razširjen delavski list v tej deželi, z nad milijonsko naklado, opozarja, kako si zvezna vlada dela škodo sama sebi, ker dopušča korporacijam trošiti milijone dolarjev za "oglašanje", ne da bi imele kaj na prodaj, ker delajo edino za vladna naročila.

Pa je odgovoril vodilni uradnik zakladniškega oddelka, da je to v redu, ker pač trošijo tisti denar v podvig naših prizadevanj v vojni, priporočajo nakup vojnih bondov, in ob enem je opravičljivo, da pri tem drže pred očmi publike imena svojih firm. Čeprav nimajo česa prodajati, je v njihnem in v splošnem interesu, da so njihni izdatki za oglašanje davka prosti.

Omenjeni tednik je po svojih računskih večskih ugotovil, da zvezna vlada s takim tolmačenjem pomaga na svoje stroške vzdržavati skozi to vojno najreakcionarnejši tisk, ker korporacijam dopušča trošiti milijone za oglašanje v smislu, da tisti izdatki niso podvrženi dohodninskemu davku.

Slična slika se odigrava v propagandi korporacij po radiu.
Unije se tega zavedajo, a so tako omrežene vsled svoje oportunistične politike, da so vedno vjete, kakor muhe v mreže pajkov.

Socialisti so jih na take opasnosti opozarjali leta in leta. Pa so rekli, da nočejo tujih "izmov". Sedaj polagoma le spoznavajo, da se jim je bati edinole domačega "izma" (kapitalizma).

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovenska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1904.

Editor: Frank Zalta
Business Manager: Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.

Telephone: ROCKWELL 2864

Kaj hočemo: ali res mir, ali le povratek v stare razmere?

Čimbolj je očitno, da se Nemčija ne bo mogla oteti porazu, manj se govori o demokraciji in bolj in bolj prihajajo v ospredje tisti, ki od vsega začetka te vojne usmerjajo svojo politiko v naporih za ohranitev sistema, kakršen je kriv sedanjega konflikta, fašizma in pomanjkanja "štirih svobodščin".

Kritiki v angleškem parlamentu prijemajo vlado vsled nedostatkov njene politične strategije in jo grajajo zaradi njene taktike v Italiji, ki je vsa osredotočena v prizadevanjih, da se reakcijo ohrani v sedlu.

Londonski tednik "Economist" z dne 9. oktobra označuje politiko angleške vlade v Italiji in sploh vso njeno zunanjo politiko za "crazy". Ugotavlja, da je dosledna samo v enem oziru: v potiskanju sveta nazaj v položaj v kakršnem je bil do leta 1939, ko se je pričela sedanja svetovna vojna.

A o Churchillu se lahko vsaj reče, da je dosleden. On ne obljublja drugega kot ohraniti angleški imperij in totalno poraziti Hitlerja. Predlaga trajno zvezo z Zedinjenimi državami, ker bi potem ta kombinacija vladala vsa morja in ves svet. Rusija bi sicer ostala najmočnejša sila v Evropi, a bila bi zajeta in ves njen pomorski in v veliki meri zračni promet bi bil odvisen od merila njenega sodelovanja s to dvojezo.

Harold J. Laski je eden izmed resnih angleških mislecev, ki svari državnike v Londonu in Washingtonu pred kovanjem takega miru, ki bi bil v jedru le kal za novo, še groznejšo vojno kakor je sedanja. Kaj nam pomagajo lepe obljube, fraze o demokraciji, o štirih svobodščinah in druga slična obetanja, če pa ni iskrenosti v njih, in ako niso besede spremljane tudi z dejanji?

Na to opozarja tudi izdajatelj tednika "United States News", David Lawrence, v Washingtonu, D. C., ki je svoj članek priobčil v obliki plačanega oglasa v mnogih najbolj razširjenih ameriških dnevnikih.

Vprašuje v bistvu: Ali bomo imeli mir spet samo na jeziku, kakor v prejšnji vojni, in varali ljudstva z enako lažnjivimi obetanjmi, kakor takrat?

Zanašajmo se rajše na karakterje, ne na obljube, pravi Lawrence, ker le karakterji drže besedo.

Česa vsega niso zavezniški obljubljali in "jamčili" v prejšnji vojni! A ker državniki niso bili karakterji, so tisti med njimi, ki so verjeli v svoja obetanja, utonili v mlači imperialističnih, kapitalističnih intrig.

Kaj nam pomagajo še tako lepe resolucije, atlantski čarterji in zagotovitve štirih svobodščin, če pa nimajo v ozadju sile, ki jih bi izvedla? Ako tisti, ki jih obetajo, ob enem verujejo v krivični socialni red, in v imperializem ter delujejo za nove imperialistične-kapitalistične zveze — ali naj pričakujemo po tej vojni od njih boljše, pravičnejši mir, kot pa so ga sklenili leta 1919 v Versaillesu?

Predsednik Woodrow Wilson je deloval za odpravo tajne diplomacije, za odpravo tajnih pogodb, za vzajemnost in družstvo narodov. V Londonu in v Parizu so mu pritrdili, a ko je bilo vojne konec, so ga pustili na cedilu in z zavezniško diplomacijo vred ga je pahnil v razočaranje tudi zvezni kongres, ker mu je odklonil podpreti še tisto malo, kar je izvojeval v Versaillesu.

Socialisti vemo, da je imperializem kal za vojne. Dokler ga ne nadomesti vzajemnost med deželami, miru ne bo, razen oborožen mir. To je, ustrahovanje podložnih dežel in narodov s silo orožja in z ekonomsko nadvlado. Angleški premier je že lani izjavil, da ni načelnik kraljeve vlade zato, da bi kumoval pri likvidaciji britanskega imperija. On je dosleden tudi v tem. Angleški imperij ostane in v Indiji so to resnico v tej vojni spet bridko spoznali.

Angleška-ameriška politika v Italiji dokazuje jasno kot dan, da pakiramo z onimi, ki smo jih prej označevali za vojne zločince in svetu zagotavljali, da jih bodo zavezniški za njihova hudodelstva pravično kaznovali.

Ljudstva v okupiranih deželah so že lani spoznala, da je naša politika darlanizem in sedaj vidijo, da se ponavljamo v Italiji in da ga obetamo Grčiji in Jugoslaviji. Na Poljskem bi radi ohranili stari sistem "moderniziranega" fevdalizma, a tam nam je politika Sovjetske unije v napotje.

Imperialistična, kapitalistična diplomacija v prejšnji vojni ni mogla biti drugačija kot je bila, in tudi v sedanji ji je glavni smoter ohraniti svoj gospodarski sistem in privilegije posejstev v premaganih deželah.

Zato tudi toliko nesoglasja med angleško in ameriško vlado na eni in sovjetsko vlado na drugi strani.

Strah nas je ljudstva. To pojasni, čemu smo bili v španski civilni vojni "nevtralni", v socialnih potresih v Italiji pa smo

VEČNI RIM je v skrbeh, dali se mu pripeti slična usoda kakor Neaplu, ali pa ga Hitlerjeve in Mussolinijeve čete zapuste brez odpora. Gornje je slika z dne 25. julija to leto, ko je kralj ozanil, da je Mussolini odvržen in vlado pa je prevzel maršal Badoglio. V par urah je bilo prebivalstvo Rima na ulicah in se radovalo spremembe v vladi, kot naj priča gornja slika. Okrog te množice so italijanski vojaki. Badoglio je onega dne obljubil vojno na strani Nemčije nadaljevati, a med tem jo meščaril za premirje in ga sklenil z angležim in ameriškim poveljstvom 3. sept., objavil pa je čez štiri dni pozneje. Italijanska armada se nemikim četam, ki so prišle v Rim, v zvezi ukazov premijera Badoglija ni hotela upreti, zato sta kralj in njegov maršal z njenim spremstvom zbežala, papež pa je ostal v svojem nevtralnem Vatikanu. Roosevelt je nedavno svedočno izjavil, da bodo zavezniške čete osvobodile Rim in Svetega očeta ter njegov Vatikan. Torej se poleg za demokracijo borimo še za maršalko drugoga.

NEKAJ DROBIŽA

Chicago, Ill. — Za tiste, ki Rusiji še vedno ne zaupajo, ali jo celo sovražijo, je že čas, da si bi zastavili par vprašanj: Na primer, katera dežela je prva ustavila najmočnejšo armado, ki jo je kdaj poznal svet?

Odgovor: Rusija z ogromnimi žrtvami pred Leningradom, Mosko in Stalinsgradom.

Katera dežela je prispevala sorazmerno z življenji, in krvi in v mukah največ v tej vojni?

Sovjetska unija.

Katera dežela je izgubila v sedanji vojni največ zemlje, največ vojakov in največ prebivalcev?

Odgovor: Sovjetska unija je izgubila v bitkah več mož in več materijala kot katerakoli druga dežela. Na tistem njenem ozemlju, ki ga je nemška armada zasledila v ofenzivi l. 1941 in 1942, živi veliko več ljudi, oziroma je živelo, kot pa znaša prebivalstvo vse Francije. Najboljši sovjetski industrijski kraji in ogromni prirodni zakladi so v nemških ofenzivah prvih dveh let prišli Hitlerju v pest.

To je dobro razumeti, kadar govorimo o Rusiji. Seveda je sovjetska vlada delala napake, saj jih dela celo rimski papež, ki je nezmotljiv! In delamo jih mi vsi, brez izjeme. Torej presojujmo Rusijo takšno kot je v resnici.

Mussolini je včasih rohnol, da se mu naj pokori ves svet. Potem je njegovo vlogo vzel Hitler. Na Japonskem pa imajo nekako društvo "črnih dragoncev", ki je po radiu označilo, da če hoče svet mir, ga dobi edino ako se japonskim vitezom Roosevelt, Churchill in Čiangkaikšek brezpogojno podajo. "Črni dragoncev" na Japonskem so se bahavosti naučili bržkone od sličnih "dragoncev" v ameriškem KKK.

Nedavno sem čital o pogrebi na Japonskem in pa s kak-

pomagali Mussoliniju. Ko smo z nemogočim mirom potisnili avstrijsko in nemško demokratično republiko v gospodarski polom in v politično zmedo, nismo storili niti koraka zoper nacizem in Hitlerja, ki je nastopil vlado in obljubil uvesti "red in mir" v deželo. Kapitalizem v Angliji, v Franciji in v Zed. državah je slavil Mussolinija in tudi Hitlerju je pomagal, dasi večinoma molče in pod roko.

Vojne torej nista povzročila le Mussolini in Hitler, ter drugi "zločinci" v njihovih deželah, ampak sistem kakršen je. In kakor v prejšnji vojni, tako v sedanji obljubljam trajen mir, demokracijo, vsake sorte osvoboditve in atlantski čarter. V prejšnji vojni so nam ljudstva verjela in orila navdušenja kjerkoli so mogla in smela. Wilson jim je bil odrešenik.

Sedaj so narodi skeptični. V besede in obetanja več ne verujejo. Omenjeni žurnalisti v našem glavnem mestu poudarja, da je treba za jamčenje obljub karakterjev, takih državnikov, ki tudi mislijo to kar govorijo.

Za socialiste tu in drugod to niso nova dognanja. Rekli smo že davno pred prejšnjo vojno, in poudarjamo v sedanji, da edino taka uredba, ki bo temeljila na socialistični ekonomiji, bo omogočila trajen mir, demokracijo in "štiri svobodščine" — v prvi vrsti osvoboditev iz pomanjkanja onih nešteti milijonov, kateri sedaj delajo za izobilje onih, ki ne orjejo in ne sejejo, tudi žanjejo ne, le sadove porjavijo zase.

snim pompom so pokopali generala Jamamoto, ki je pred meseci umrl. Njegov pogreb je stal \$23,000 in v Tokiju mislijo, da je to velika vsota. Ako je tam kak bivši japonski konzul, ki je služil v Chicagu, bi jim lahko pojasnil, da so v tem mestu v času Caponeja imeli njegovi vodilni gangsterji, ki so bili s krogeljami svojih tekmecev poslani na drugi svet, pogrebe, z velikimi cerkvenimi svečanostmi, ki so stali po trideset tisoč dolarjev.

Polkovnik Ignac Matuszewski, ki je pred nemškim invadiranjem Poljske transferiral v Francijo 75 ton zlata v vrednosti \$80,000,000, se trudi izvedeti, kje je sedaj ta zaklad. Postal ga je v imenu svoje vlade v Francijo, da bo na varnem. Ko je pričela Francija pokati pod nemškim pritiskom, so poročali, da je vlada v Parizu poslala francosko zlato, in onega, ki ji je bilo poslano v varstvo, v Afriko in na otok Martinique na Atlantiku pri Južni Ameriki in morda še kam. Baje nihče točno ne ve, kje je sedaj poljsko zlato, ali pa Francozi nečesto povedati. Če je ostalo v Parizu, je sedaj shranjeno v Berlinu. Rumunija je v prejšnji vojni dala spraviti svoje zlato carjevi vladi v Petrogradu, a boljševiki ga ji niso hoteli vrniti. Sicer pa so ji dali zavezniški Besarabijo, da ni bila nič na škodi. Francija je imela veliko zlata in vsega gotovo ni otela. Težko, da bodo Poljaki tistih 75 ton rumenkovine še kdaj dobili nazaj.

Zdi se mi, da so obdelovali vrtove zmag v mirnem letu, tuji bogataške dame, ki imajo same po \$50,000 in več čistih dohodkov na leto. Radi tega svoje delo na vrtovih zmag tako visoko cenijo, da je sočivje in sadje vzlic obilemu pridniku neznašno drago.

Voditelji ameriških unij se jeze nad reakcijo. Če so za boj

proti nji, čemu se ne združijo in si počem ustanove tudi ovojno delavske stranke? Mar jih niso demokrati in republikanski prijatelji delavstva? Vlekli skozi vsó dobo unijskega gibanja za nos? Čas bi že bil, da bi tudi unijski voditelji spoznali, da med kapitalističnimi politikami ni rešitve za delavstvo.

Starčki, onemogli in poabljeni delavci fizično niso sposobni pomagati v vojni za demokracijo z delom v tovarnah, ali na fronti pobijati fašizem, lahko pa še vedno saj glasujejo za demokracijo in svobodo. Zal, da si tudi oni, kakor unijski voditelji, iščejo prijatelje najrajše med tistimi politikami, kjer jih najmanj imajo.

Vsi, ki so mislili, da se bo po tej vojni demokracija lahko kar v škatljah dobilo, kot konzerve v prodajalnah, so se motili, kakor so se v prejšnji svetovni vojni. Namesto demokracije so dobili fašizem, čeprav je v vojni demokracija zmagała.

Svoboda še ni bila nikdar na prodaj in nikdar še ni prišla iz rok privilegijev, ali po milosti kronanih glav in izkoriščevalcev.

Zakaj ne? Zato, ker bi zlato tele ne imelo od tega nobenega dobička.

Vsak košček svobode in demokracije si je moralo ljudstvo priboriti samo. Če bo verjelo obljubam in se pustilo uspravati, je ne bo dobilo niti po koščkih.

Priznam, da jo gotovo krogi zlorabljajo in ji škodujejo. Toda dobili so jo vzlic temu po zaslugi ljudske borbe, kajti na New York Stock Exchange ne prodajajo demokracije, ne svobode. O, špekulirajo pa veliko z njo, toda ne nji v korist temveč v škodo.

Italijanski makaroni so zasloveli v tej deželi že toliko, da se jih opeva v radiu dan za dnem. Da, proslavljajo so jih tudi v tistih mesecih, ko je bila Italija še v vojni z nami. Nemški izraz za kisló zelje, čeprav je to tudi ameriška narodna jed, pa v prejšnji vojni ni imel sreče. Tudi hamburger je naš narodna jed, toda beseda je nam bila v napotje, dokler ni kajzer padel. Špageti in makaroni, oboje italijanska narodna jed, kakor potenta, pa so bili na ameriških krožniških servisirani ves čas vojne pod imeni sovražne Italije ne da bi kdo dobil želodčne krče radi tega.

Sicer pa ljudje morajo nekaj jesti, in če ni mesa zadosti, so špageti in makaroni dobra prihrana. Tako se vse na svetu spreminja. Kriva je vojna. Pogledajte na primer nežni spollé Nože gole, a rujava toliko kot bi se mesec dni žgale na solncu. Roke pa bele ko vosek.

John Chamazar.

JOSKO OVEN:

RAZGOVORI

Eno glavnih vprašanj, o katerih se sedaj razpravlja, je bodoči mir. Naši veliki državniki, to so predsednik Roosevelt, Churchill, Hull in Eden — svojega načrta o tem še niso pojasnili, izvzemši v proglasu tistih štirih svobodščin, katere menda vsebujejo vse, kot sveti evangelij.

Churchill je pri tem bržkone še najbolj odkritosrčen. V enem svojih nedavnih govorov je izjavil, da morata biti prestol na Grškem in v Jugoslaviji zagotovljena grškemu kralju Juriju in mlademu Petru. Kajpada, to velja tudi za nizozemsko kraljico Wilhelmino, ki je tudi v Washingtonu zelo priljubljena.

Izgleda, da naši demokratični državniki delujejo za povratek Evrope po končani vojni "v prejšnje dobre čase". Morda se bo našlo kak primeren prostorček za "trpečega" habsburškega Otona. Saj se je že velikokrat izrazil, kako globoko veruje v demokracijo. V Italiji sta od zavezničkov priznana za vlado kralj Victor Emanuele in njegov varuh Badoglio. V imenu zmagelozdruženih narodov ter demokracije v Italiji se poziva njeno prebivalstvo, da naj ostane zvesto savojski dinastiji. Ko bi bil diskreditirani, smešni Emanuele saj odstopil in prepuštil tisto smešno plehato krono z nazivom "kralj Italije in cesar Etiopije" saj svojemu sinu! A je rajše ostal "vladar" in zavezniški so ga sprejeli ufinazanega kot je, smrdečega od fašistične halje, katero je skoro še do včeraj nosil — in tako izgleda, da bodo kmalu spet imeli nove zavezničke v boju za demokracijo.

Upravičena zračenja

Očitno je, da se mnogi ne strinjajo s tako taktiko. To nam dokazujejo osupnenja v okupiranih deželah, odpor liberalnega časopisja, kritike raznih vojnih poročevalcev, ki se dobro spominjajo Španije in Etiopije, ter vojakov samih. Dokaz je članek v časopisu osme angleške armade v Italiji, v katerem se ostro protestira, da se bi Italijane smatralo za naše zavezničke. Posebno pa se izražajo z grenkimi občutki vojni poročevalci iz zavezniških dežel, ki so živeli v Italiji v času fašistične slave. Precej jih je bilo izgnanih iz Italije še predno se je pričela vojna, ker niso hoteli oboževati slavnato figuro Mussolinija ter se drznili poročati resnico. Oni so videli delo fašizma v Španiji in dobro vedo, da večina Italijanov ni bila tista nedolžna žrtev svojega "dučaja", kot nas hočejo razni kričači v tisku in v radiu sedaj prepričati, pač pa so mu precej radevolje sledili takrat, ko so bile zmagelozmageroma lahke in je bilo prilično slave, ki si porinil žrtvi nož v hrbet. Seve, razmere so se spremenile, a ljudje so ostali.

Umberto o begu iz Rima

Ravno predno sem pričel to pisati sem čital poročilo enega ameriških časniških poročevalcev v južni Italiji, ki se smatra zelo srečnim, ker mu je bila dana prilžnost za kratek razgovor s prestolonaslednikom Umbertoom. Piše, da je bil zelo otožen, ko mu je pravil, kako so on, njegov oče kralj Emanuel in njegova mati pobegnili iz Rima baš še o pravem času, kajti Nemci so bili že pri vratih Rima. O očetu je dejal, da je bil čestitljivo resen ter odločen, mati pa se je tudi naravnost hrabro zadržala.

Ko sta ameriški žurnalista in prestolonaslednik končala pomenek o begu iz Rima, je prvi vprašal Umbertoa, kakso si predstavlja bodočo vlado Italije. "Demokratična bo, izvoljena po ljudstvu," je odvrnil Umberto.

Pravil je tudi, kako so ljudje medpotoma, ko so spoznali kralja, kraljico in sina, vzklikali, "živel kralj! živel Savojska dinastija!"

Kar se tega tle, se v Italiji ni veliko spremenilo. Danes je "eviva democratia", več-

raj je bilo "eviva duce, et fascismo!" jutri pa zopet "eviva Re".

Jugoslavija

Iz vseh poročil je razvidno, da je požar borbe objel vso Jugoslavijo. Koliko časa še bodo zavezniški odlašali z invazijo na Balkan? Partizani se bore kot levi. Kadar Nemci sami priznavajo o tisočih žensk, ki so oborožene s puškami, strojnimi in granatami ter se bore poleg moških na življenje in smrt, tedaj lahko svet razume, da je tu enaka odločnost in pogum ter sovrastvo do fašizma kot je bila v republikanski Španiji, kjer je umrlo več ko milijon ljudi za isto stvar za katero tvega življenja in vse kar ima borbeno ljudstvo v Jugoslaviji.

To junštvo je dobilo priznanje tudi v Ameriki, čeprav mogoče ne v državnem departmentu. Ima pa ga v liberalnem časopisju. Chicago Sun n. pr. je objavil že par uredniških člankov o partizanih, ki niso za jugoslovansko zamejno vlado nič kaj laskavi. Ona je storiła vse mogoče, da se jih očrni. Poročajo, da je tudi kralj Peter, ki je sedaj v Kairu, izjavil, naj si ljudstvo Jugoslavije po vojni izbere tako vlado kakršno bo ono hotelo.

Budnost nujno potrebna

Nikdar niso bili časi tako resni kakor sedaj. Če ne bo "Common Man" bolj pazil, kaj bodo njegovi predstavniki sklepali ob mirovni mizi, bo bodoči mir samo oddih v pripravah za novo vojno, katere se dogodi tako gozovo kot sledi noč za dnevom, če se pravočasno ne odstranijo vzroki za njo.

Če se že sedaj zagotavlja prestol vsakemu kralju in u-zurpatorju, kateri se danes potikajo v razkošju po svetu, dočim njihovi podložniki trpe nečloveške muke v nacijski sužnosti, v katero so bili prodani po brezbržju tistih, kateri bodo spet imeli vodilno besedo pri bodočem miru — potem se razume, da je tak izid neizogiben. Edino vera v demokracijo angleškega ljudstva, Sovjetske unije in demokratičnega mišljenja pri nas lahko svet reši katastrofe.

Delavstvo za mir

Mogoče je prezgodaj govoriti o tem. A kadar slišimo naše državnike, kateri govorijo samo abstraktno, v nekih meglenih mejah, češ, da je vse to prezgodaj, tedaj vemo, da so razgovori o bodočnosti ljudstev in njihovih dežel potrebni. O evropskem delavstvu je težko govoriti. Prvič so z njim vsi stiki pretrgani, izvzemši z Anglijo ter par malimi državami. Delavstvo ostalih držav v Evropi je v nacijski sužnosti in najdržnejši med njim pa so aktivni v podtalnem gibanju, ki združuje vse napredne re-

(Nadaljevanje na 3. strani.)

Tole mi ne gre v glavo?

Kako to, da naj bi bila življenja Rusov edina, ki se nam jih ne bi smelo zdeti škoda, to mi nikakor ne gre v glavo. Ampak senator Lodge vseeno meni, naj gre v smrt tudi na vzhodu stotisoče Rusov zato, da našim vojakom ne bo treba vanjo.

POVESTNI DEL

VLADIMIR RIJAVEC:

ŽITO JE GORELO

(Nadaljevanje in konec.)

Bil je zdvojen. Žito je dozorevalo. Klasje je bilo težko in polno.

Zdruga je že pričela s košnjo. Veselo življenje je vladalo po polju. Traktorji so brenčali in vlečili za sabo mašine, ki so gladko rezale in vezale odrezano žito v snope, da so v enakomernih razdaljah ostajali za njimi. Peli so traktorji, — govorile so škarje, ki so rezale pšenico.

Strugar je od daleč gledal zadrugarje. Zadnji čas za žetev je bil. — a nikogar ni bilo, da bi mu pomagal.

"Če bom še dolgo čakal, bom za štirinajst dni kosil samo slamo. — Se sem živ! Opravi bom brez vas in vaših mašin!"

Vzel je koso in odšel na najoddaljenejšo njivo. Da se mu ne bi smejali. Kosil je in kosil. Mučil se je, da bi opravil čim več. Popoldne se je utrujen vlegel na pokošeno žito. Brnenje traktorjev ter petje delavcev in delavk je prihajalo do njega. Dražilo ga je.

"Ne pustim se! Opravi bom brez vas!"

In kosil je divje do večera. Ječalo in ospalo se je klasje, — a zvečer je opazil, da je opravil približno kot ribič, ki pljuve v morje. — Bil je vleposeetnik. Imel je polja za pol zadruginega. — zato je tudi vedno mrdil, da je močnejši od druge. — Ne bi pokosil svojega žita v enem mesecu, — kaj šele, da bi ga spravil pod streho in ga omlatil.

Vrnil se je domov poten, utrujen in nezadovoljen.

"Osmehil sem se," si je priznal.

Zvečer je šel v vas. Nobeden mu ni rekel besede o žetvi; nobeden ga ni vprašal, kaj in kako misli z žitom. Govorili so z njim o vseh mogočih drugih stvareh, — a vedno se mu je zdelo, da se mu na tistem sme-

jejo. Nikakor se ni mogel otresti tega občutka.

"In lahko se mi smejejo. Trdil sem, da bom prodal žito, — pa ga ne bom mogel niti požeti!"

Sredi pogovora se je obrnil in brez pozdrava odšel.

"Smejejo se mi. Vsi se mi smejejo," ga je bolelo.

Zavil je na svoje njive in potem na zadrugine. Na one, ki so jih danes poželi. Kot lepe preproge so izgledala trnista, — tako gladko in ravno so rezale mašine stebelca. Nobenih ostankov ni bilo.

"Smejejo se mi!" —

In nenadoma se mu je porodila strašna misel. Tako strašna, da se je je sam ustrašil. Pa le v začetku. Čez čas se mu ni zdelo več tako neprijetna.

Splazil se je v zadrugino žito in se vlegel v razor. Temnilo se je in rosa je že padala. Vse okrog njega je bila večerna pesem poletja, — a videl, niti slišal ni ničesar. Ena sama misel se mu je vsadila v možganih in zaposlila ves njegov drugi jaz.

Žito okoli njega se je sklanjalo in šepetalo. Iz vasi je dopiral glas zvona in se mešal s pesmijo čričkov in škržatov. Tu pa tam so zapredpedikale prepeljele.

"Smejejo se mi. — Ne bodo se dolgo! — Še vabili me bodo v zadrugo in še preveč koscev in žanjic se mi bo ponujalo!"

Prizgal si je cigareto in vrgl še gorečo vžgalico v pšenico. Med padom je plamen umrl, — preostalo žerjavico je pogasila rosa. Prizgal je vdružil. Z roko je prinesel vžgalico k suhim stebelcem, ki so se plašno odmikala. Potegnil je veter; zaprasketalo je. Plamen se je širil sprva počasi; — kmalu je z grozno brzino požiralo žito, ki se je zvijalo in izginjalo v njegovem objemu. Gorelo je. Temne lise so nastajale in ostajale za plamenom.

"Smejte se! Smejte se sedaj!"

Strugar se ni umaknil z razora. Ni čutil vročine, ki ga je bila po obrazu. Kot prikazen je izgledal v rdečkasti svetlobi, ki ga je obsevala, sedaj močnejše, sedaj slabše.

"Smejte se!" je porogljivo ponovil. Potem se je obrnil in odhitel proti domu. Da ga ne osumijo.

Čudovito hitro se je znašel pred hišo. V prvem trenutku ni tega niti opazil, — a takoj nato se je nečesa spomnil in kot divji odhitel k svojim njivam. Ogenj se jim je bližal in zažigal je že prve meje njegovega posestva. — Ko je zvečer hodil po zadrugini zemlji, ni pazil, kam je zašel, — pa je podtaknil ogenj preblizu svojih njiv. — In še veter! Vlekel je proti njegovi strani, dvigal je lahke ogorke klasja in jih metal v njegovo pšenico.

"Na pomoč!"

Začel je teptati po žitu; — valjal se je po njem, da bi pogasil ogenj, ki se je širil in širil.

"Gori! Na pomoč! Gori!"

Užgala se mu je obleka. Ni opazil. Trgal in ril je gorečo pšenico z rokami, — a zažigal pri tem zdravo s svojo obleko. Ognjeno morje ga je objelo z vseh strani.

"Na pomoč! Na pomoč!"

— — — Vaščani so obazili krvavi sij na jugu. Takoj jim je bilo jasno, da gori. Da gori žito. — S traktorji, mašinami in kosami so hiteli tja. — Niso pomislili na gašenje. Vedeli so, da je brezpomembno in brezsmiselno reševati ono, kar so objeli plameni. — Hoteli so le rešiti, kar se je še dalo.

Zapele so mašine in kose in urezale preko polja par metrov širok pas, ki ni pustil, da bi ga ogenj prestopil. — In res! Malo po malo so plameni pojenjavali in končno pomrli. Zadruginega je pogorelo malo. Veter je potiskal ogenj proti Strugarjevi strani. Njemu je zgorelo skoro vse. — Tam, kjer je še zjutraj valovala zlata pšenica, je bilo sedaj pusto in prazno. Kot da so

V AMERIŠKI ARMADI so vojaki vsake sorte ver, največ seveda raznih križanskih ver. Tudi vojakov židovske vere je precej. Goraje je slika z ameriškega vojaškega pokopališča na otoku Attu med Aljasko in Sibirijo, kjer so se pred meseci vrili vroči boji z Japonci. Med križi križanskih vojakov je grob židovskega in nad njim v znamenje njegove vere Davidova zvezda.

jo poželi. Kadilo se je z njih in dišalo po topli zemlji. Strugarja so našli na pogorišču z močno ožganimi rokami in nogami. Ni se zavedel več.

RAZMISLIJANJE BREZ KONCA IN KRAJA

Herminie, Pa. — To je prvi dopis za v list, ki se imenuje Proletarec. Prišel mi je v roke slučajno. Menda mi je bil poslan na ogled, kot "sample copy". Prečital sem ga pazno in sklenil, da se naročim nanj za celo leto. Vsoto sem poslal zaeno z dopisom.

Tako bom imel priliko lusati iz njega jedro in mogoče mi ostane kaj v klavi od tega.

O stanju delavce raje rad razmislim. Rojeni smo v tistih plaših, kjer človek za plaše kot revež in umrje kot revež, pa čeprav vse življenje svojo srečo išče. A ogromni večini delavcev se odmiče in le malo jih je, ki jo dosežejo. Kaj hočemo! Ne preostaja drugega kot malo pojmrati in iti dalje po vsakdanjih potih. Ali pa dalje po tistih, ki vodijo iz vsakdanjosti k višjim ciljem.

Upamo in zanašamo se, da jim bo pot olajšana po sklenitvi pravičnega miru. Verujemo v vstajenje našega bičnega naroda, ki krvavi in se vzlic temu upira ter bori za svojo svobodo.

Ko premišljam, si predstavljam, da-li se bo vera v vse to tudi izpolnila? Ali sploh pride do miru? Čemu je bil človek pravzaprav ustvarjen, ko pa vse to kar počne nima smisla? Kar na enem koncu gradi na drugem podira. Deluje za svojo razmnožitev in ob enem ustvarja čudežne stroje, da se v masah pobija. Ne vem, ali smo Evini sinovi ali Izakove hčere, ker tudi biblija ima čudne zgodbe o ustvarjenju, o postanku človeka in o njegovi množitvi.

Največ hudega na svetu so krivi tisti, ki žive in bogate od dela drugih. Gospodujejo, ukazujejo vojne, kmetom in delavcem pa garanje v prid trotov. Ko se izrabiš, te puste samega sebi, brez zaščite.

Na koncu pa sta enaka revež in bogataš. Oba sta zakopana v zemljo. In obema obljublja ista nebеса.

Tako je bilo in mnogi zagovarjajo, da ne bo nikdar drugače. Ali jaz po svoji skromni pameti sodim, da čeprav je svet star, so bile na njemu tudi spremembe in jih bo še več v bodoče, na dobro in slabo stran. — Frank Fink.

THOM CUKALE OBETA DOBER KONCERT

Chicago. — V nedeljo 31. oktobra ob 3:30 pop. bo v American Hall (prej Bohemian-American) na 1438 W. 18th St. podal Thomas Cukale koncert, v katerem sodelujejo tudi druge pevke moči. Thomas spremljevalec na klavir je Frank Kubina, ki je ob enem zborovodja "Prešerna", kateri nastopi na tem koncertu.

IZ ZAPISNIKA SEJE ODBOROV JSZ

dne 6. avgusta 1943

Navzoči na seji Filip Godina, Frank Zaitz, Ivan Molek, Angela Zaitz, F. S. Tauchar in Chas. Pogorelec.

Odsotni, Fred A. Vider v sled bolezni, Anton Zaitz zaradi dela, enako Joško Oven in pa John Rak.

Predseduje Filip Godina.

Zapisnik prejšnje seje sprejet.

JDTD.—Upravnik Chas. Pogorelec poroča med drugim, da je kampanja za pridobitev tisoč novih naročnikov, ki se je pričela 1. julija, v prvem mesecu zelo dobro uspela. Podatki so v izkazih, ki se jih objavlja od časa do časa. Razveseljiv pojav je, da so se k tej agitaciji pridružili tudi taki, ki doslej niso bili še nobenkrat aktivni v prizadevanjih za širjenje Proletarca.

Nato upravnik poroča o organiziranju zastopnikov in drugih naših prijateljev za nabiranje oglasov v prihodnji Ameriški družinski koledar, kar se vrši po našem običajnem sistemu v ta namen.

JSZ.—Dalje Pogorelec poroča, da je v JSZ med to in prejšnjo sejo ni posebnih sprememb.

Račune je pregledal nadzorni odbor do 30. junija tega leta.

Konvenčnemu skladu smo konec junija dolgovali \$486.50, in če k tej vsoti pristejemo še julijske dohodke v ta fond, v znesku \$19.30, znaša skupna vsota \$505.80. Ker imamo sedaj zadosti v upravnem skladu, se bo ta vsota naložila v prihodnjih par dneh v Jugoslovanskem hranilnem in posojilnem društvu po 4% obresti.

Dalje je tajnik izvajal, da bodo dohodki v prid zveze dovolj visoki, pa bo asement v konvenčni sklad sproti nalaga.

Prosvetna matica. — Glavno delo te ustanove sedaj je izdati knjigo, je dejal tajnik in pojasnil, da se zbirajo kratke črtice naših slovenskih pisateljev v Ameriki, v namenu, da izidejo v posebni knjigi.

Po tajnikovem poročilu sklenjeno, da se naj vsoto konvenčnega sklada naloži v JHPD. Sledje splošne razprave o naših in drugih vprašanjih, naka predsednik seje zaključil ob 10:30 zvečer.

Filip Godina, predsednik.
Frank Zaitz, zapisnikar.

3. septembra 1943

Navzoči Filip Godina, Frank Zaitz, Frank S. Tauchar, Angela Zaitz, Ivan Molek, Anton Zaitz in Chas. Pogorelec.

Odsotni Fred A. Vider v sled bolezni, Joško Oven in John Rak.

Ker nista ne predsednik ne podpredsednik navzoča, je izvoljen za predsedovatelja tej seji F. S. Tauchar.

JDTD.—Upravnik Proletarca Chas. Pogorelec poroča, da se kampanja za tisoč novih naročnikov precej povoljno razvija. Avgusta smo prejeli nadaljnjih 89 novih polletnih naročnin. Pa tudi odziv z obnovitvenimi naročninami je bil dober. Prejeli smo jih 128 in \$196.01 v tiskovni sklad.

Na prošnjo Proletarčevega upravištva in na priporočilo Franka Česna nam je Cankarjeva ustanova odstopila ime-nič naročnikov bivšega Cankarjevega glasnika, izmed katerih bi se moglo tega ali onega pridobiti, da se naroči na Proletarca.

Odboru Cankarjeve ustanove izrekamo za to uslugo zahvalo za naklonjenost.

V finančnem oziru je stanje lista kot običajno v tem času. Obveznosti v tiskarni julija avgusta so znašale \$834.10, gotovine pa je bilo 31. avgusta \$156.83.

F. Zaitz poroča, da kar se pripravljaja gradiva v prihodnji letnik koledarja tiče, je to delo v teku, boji pa se, da se bodo mnogi sodruščniki odzvali šele zadnji moment. Obrnil se je nanje znova, da naj letos v sled vojnih razmer pomagajo prej kot običajno, ker naš namen je koledar izdati ob času. Upa, da bo odziv ugoden. Glede lista je vsebinski itak vsem znana, o drugem pa nima kaj

novoga poročati. V tiskarni so vsled vojnih razmer nastale nekoliko drugačne regulacije, ki pomenijo v glavnem, da moramo list napolniti z gradivom dan preje kot običajno, v kolikor je to izvedljivo.

JSZ.—Tajnik Ch. Pogorelec pravi, da v Zvezi sedaj ni posebnih aktivnosti vsled že znanih vzrokov. Iz upravnega sklada se je izplačalo v konvenčni sklad JSZ vso vsoto, ki mu je bila dolgovana do 1. avgusta t. l., v znesku \$505.80. Vložena je na ime konvenčnega sklada JSZ v Jugoslovanskem hranilnem in posojilnem društvu.

Prosvetna matica. — Gradivo za knjigo, ki jo bomo izdali to jesen, je zbrano in poslano tiskarni. V tej knjigi bodo črtice naših tukajšnjih slovenskih pisateljev, Velikost ji bo približno ista kakor lani.

Poročila sprejeta. K njim je sledila splošna razprava o našem gibanju, o položaju v splošnem, o raznih slovenskih in drugih jugoslovanskih akcijah, ki so se je udeležili vsi navzoči.

Frank S. Tauchar, predsednik seje.

Frank Zaitz, zapisnikar.

RAZGOVORI

(Nadaljevanje z 2. strani.)

volucionarne struje za uničenje fašizma. To velja za Francijo, Češko, Jugoslavijo, Norveško itd. Vzlic pomanjkanju zveze pa se revolucionarne struje tudi v teh deželah pečajo z načrti bodoče Evrope, predvsem komunistične in socialistične. Njihov smoter je združena Evropa.

Ali naj po tej vojni dobi trajen mir, ali pa nacionalističen fašizem pod drugim imenom — v bistvu bo enak sedanjemu nemškemu — in če se dogodi slednje, bo Evropa znova zaplana katastrofi in z njo vred ostali svet. In prav tu bi moral imeti mednarodni socializem glavno vlogo. A o tem več prihodnji.

Ruski relief

K gornjemu naslovu nimam česa poročati. Mogoče se bo tega sklada kak dober prijatelj še spomnil s kakšnim dolarjem. Kajti kdor čita o slavni ruskih zmagah, tudi lahko čita o strašnih zgubah in še večjem tujpljenju sovjetskih ljudstev. Kdor ne verjame, naj prečita knjigo "Mother Russia", ki jo je spisal Maurice Hindus, pa bo položaj v sovjetski deželi lažje razumel.

PROTEST KLUBA ST. 49 JSZ PROTI RAZDIRANJU SLOGE

Cleveland, O. — Klub št. 49 JSZ se pridružuje vsem onim društvam, ki protestirajo proti Ameriški domovini in tisti pešici posameznikov, ki razdirajo slogo slovenskega naroda v teh kritičnih časih.

Slovenski narod je izvolil na Slovenskem kongresu v Clevelandu dobre voditelje, ki se ne sebično trudijo za odrešenje naših bratov v domovini, zato je nečastno podirati slogo med našim narodom v Ameriki in napadati pisatelja Louisa Adamica, Etbina Kristana in druge voditelje Slovenskega ameriškega narodnega sveta.

Klub št. 49 JSZ je ta protest sprejel soglasno.

Andy Božič, tajnik
Milan Medvešek, organizator.

Cena Adamičevi knjigi "My Native Land" zvišana

Bilo je že omenjeno, da je cena Adamičevi knjigi "My Native Land" zvišana s \$3.50 na \$3.75.

Založnici knjige se je zdelo to zvišanje potrebno in avtor knjige pravi, da on k temu ne more nič pomagati razen da jo dobe po prvotni ceni tisti, ki so jo naročili pred objavo zvišanja.

Ze iz sedanje polemike o tej knjigi je razvidno, da bo vzburila veliko zanimanja. Narodite si jo iz Proletarčeve knjigarne.

Mogočni vojni obrati zgrajeni v rekordnem času

V vojnem programu Amerike je severni Illinois lahko z vso upravičenostjo ponosen, kajti tu so bile zgrajene kolosalne stavbe v rekordnem času.

Zgradba teh ogromnih podjetij je bila pospešena s pomočjo električne sile. Brilljantna razsvetljava je omogočila gradnjo tudi ponoči. Električno obratovni dvigalniki, nabijači, betonski mešalci, konveorji in mnogo drugih strojev, je prihranilo veliko časa in dela.

Da, elektrika je sila, ki je pospešila produkcijo in pospešila bo tudi zmago.

Elektrika pospešuje vojno produkcijo

Električna razsvetljava je omogočila nočni in linevni obrati pri gradnji teh ogromnih vojnih zgradb.

V ozadju je električni betonski mešalec sgrajen poseben za to delo.

Električni konveorji nosijo pesek, cement in šoter v betonski mešalec.

Električna sila je igrala svojo vlogo tudi pri gradnji oklepov za betoniranje.

Elektriko se potrebuje v vojne svrhe — ne tratite jo!

COMMONWEALTH EDISON COMPANY

Preskrbuje važno električno silo za vojno produkcijo v Chicagu

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

Kralj Peter v Kairu, Josip Broz (Tito), partizani v Sloveniji in na Hrvaškem, Črnogorci in sivi bojevniki se lahko čudijo z angleškimi liberalnimi poslanci vred, ker smo Mussolinijeve generale, ki so bili na vrhuncu imenika jugoslovanske vlade zaznamovani za zločince in rablje, priznali za člane Badoglijeve vlade. To je, priznali sta jih ameriška in angleška vlada. To so generali Mario Ambrosio, ki je načelnik generalnega štaba v Badoglijevi vladi, general Vittorio Roatta in general Castellano.

Jugoslovanska vlada je že v Londonu svečano izjavila, da vodi točen račun o zlodejestvih italijanskih poveljnikov, ki jih uganjajo nad ljudstvom njene dežele. Roatta je bil zapisan za največjega zločinca. Sedaj pa — hočeš nečeš — je on naš "sobojevnik". In ko bosta Hitler in Mussolini v Italiji poražena, se lahko zgodi, da bodo prišli ti trije zločinci, z Badoglijem vred, kot naši "sobojevniki" spet na Primorsko, v "provincio Lubiana", na Hrvaško in Dalmacijo, da te kraje "osvobodijo" — za savojске dinastije — za savojске dinastije, ki so zelo čudne reči, in dorodile se bodo še bolj čudne, predno zavladajo v teh krajih tisti, ki edini verujejo v svobodo in demokracijo, pa so v zvezi temu prezirani celo od onih vlad, ki prisegajo v enaka načela. A zaradi "vojnih nujnosti" se ne ravna po njih.

Jos. Broz ("Tito") se je učil bojevanja za svobodo v republikanski armadi v Španiji in politične strategije v Sovjetski uniji. Vzlic nasprotnim tokom iz Anglije, zamejne vlade in Amerike je zasenčil legendarnega Mihajlovića in postal svetovna osebnost. Da bi le tudi ostal, ne pa splahnel, kot je "veliki srbski junak Draža". "Tito" se ni pruden priznan za našega sobojevnika, je pa upoštevan, kar je skoro toliko kot da je tudi priznan.

General Roatta, krvnik nad slovenskim narodom, se je tudi učil svoje stroke v Španiji. Razlika med njim in Titom je le ta, da sta si bila nasprotnika. Roatta je bil poveljnik italijanskih "prostovoljcev" v boju za strmoglavljenje republike, Tito pa je bil, da se jo obvaruje. In sedaj sta po čudnih potih zavezniške diplomacije postala "sobojevnika" v vojni proti nacizmu in — italijanskemu fašizmu.

Friderick Kuh, dopisnik čilškega dnevnika Sun, poroča iz Londona o zgražanju angleške liberalne javnosti nad zavezniško politiko, ki priznava

dovčerajanje zločince sedaj za naše "sobojevnike". V mislih ima prej omenjene italijanske generale. Priznanje so dobili zato, ker so se izneverili svojemu dučju in se priglasili za pomočnike zavezniške okupacijske armade v Italiji.

Mussolini je svojo armado pod vodstvom maršala Grazianija "prenovil" v ljudsko, "republikansko" vojno. Njegov namen je dobiti s to potezo zaslobo med maso. Italija je namreč v veliki večini še vedno njegova, to se pravi, Hitlerjeva. Mussolini, ki je zelo dober propagandist, pripoveduje posredno in neposredno, kako je pomagal Vatikanu in savojski dinastiji, kako je ščitil bogataše in vsem tem je padlo srce v hlače čim so se prve angleške in ameriške čete prikazale v Siciliji, pa so začeli mošetariti sebi v korist in s tem izdali svojo deželo. Propagandisti v zavezniških deželah trdijo, da ne bo bivši duče s tem ničesar dosegel, a se motijo. Italijansko ljudstvo je razočarano in sito vojne, a sito je tudi savojске dinastije, hierarhije in drugih trovov, zato noče tvegati svoje kože za "osvoboditev" izpod Mussolinija, ker ve, da je tudi Badoglijev režim nadaljevanje fašizma. Pravih republikancev in demokratov po se nečemo podpirati, ker bi to morda pomenilo prehod Italije v "komunizem".

V Ameriki je precej socialistov-beguncov iz Italije, Avstrije, Nemčije, Španije in nekaj iz drugih okupiranih dežel, ki so bili pred fašistično poplavo ministri, voditelji unij in parlamentarci. Pritožujejo se, da jih ameriški državni departament ignorira. Faktira z reakcionarnimi begunci, z njimi ne. Besednik državnega departamenta jim odgovarja, naj bodo rajše veseli, da so tu, namesto — v koncentracijskih taborih v svojih deželah. Dalje pojasnjuje, da se tudi njih posluša, a ker ima vsak svoje mnenje in teorije, ne zastopajo pa nikogar, se nanje ni mogoče ozirati. Eden izmed njih je na to sledeče opomnil: "Koga pa Oto Habsburg zastopa? Mar ni bil on priznan za načelnika avstrijske osvobodilne akcije in vabil fante in moče v 'avstrijski bataljon'? Socialisti-begunci v New Yorku in v Mehiki dobro vedo, da v oddelkih vlade, katerim načeljujejo multimilijonarji, ne morejo biti upoštevani.

OWI (oddelek naše vlade za vojne informacije) označuje v enem svojem poročilu slovaškega klerikalnega voditelja msg. Josipa Tiso za duhovni-

ka, "ki je onečastil vero". Delajo mu krivico. Cerkev v Evropi je bila že dolgo prej za sveto vojno proti "komunizmu" kot sta postala svetu znana Mussolini in Hitler. Cerkev v Italiji, na Irskem, v Avstriji, na Slovenskem in Hrvaškem, v Španiji in na Poljskem je gradila tla za fašizem, zato ni prav, čemu naj bi bil sedaj le msg. Tiso označevan "za omadeževalca vere". Kaj pa father Coughlin in drugi v Ameriki? Ali je njim ter slovaškim, irskim, španskim in drugim fašističnim duhovnikom, ki so res omadeževali vero, sveta stolica kdaj kaj stopila na prste? Niti z daleč ne!

Zveza slovenskih župnij je imela dne 6. oktobra v Chicagu, v dvorani župnije sv. Stefana konferenco, na kateri je bil glavni, oziroma edini predmet njeno stališče do SANSa. Ali bolje, glavna točka razprave je bil Adamič, o katerem pravijo, da je absoluten "boos" SANSa in "njegovega odbora 'južno-slovenskih Amerikanecov'". Sporna točka so partizani. Politični ljudske stranke, kar jih je v času nemške-italijanske invazije v Jugoslaviji ostalo v Sloveniji, so se oprijeli v ljubljanski provinci taktike aperturstva, v veri, da kar je, je! Kdor koli je slučajno gospodar, tistemu se poklonimo, pa naj bo to Franc-Jozef, Karl, Oto, Aleksander, ali pa Viktor Emanuel. Se ne da pomagati, so rekli. Nekateri, ki niso bili tega mnenja, so se uprli in postali "hostarji", potem puntarji in končno "partizani". Pridružili so se jim tudi "pustolovci", čeprav jih niso vabili zraven. Veliko zločinov je bilo izvršenih v imenu uporništv, in tudi nekaj smrtnih kazni po ukazu uporniškega poveljstva. Ti dve smeri sta se tam voled tega do kraja ločili in imata svoj odmev tukaj. Svoj odmev je dobil s sestankom predstavnikov zveze slovenskih župnij. Ker objublja objavitelj svoje izjave čim se razjasni njihne zahteve na SANS, to o njih še ne bomo komentirali. Tudi če raditja ne, ker nam podrobnosti razprav na tistem sestanku niso še znane. Sedaj je namreč v običaju, da čim bolj govorimo o demokraciji, rajše se prireja zborovanja za zaprtimi vrati.

Rev. Omana, ki je poleg Jamesa Debeveca najljubejši nasprotnik Adamiča, Rev. Ambrožič pa najglasnejši, ni bil na sestanku zveze slovenskih župnij. Rev. Oman in pater Urankar sta bila prva, ki sta nastopila zoper Adamiča javno z zahtevo na SANS, da ga odstrani. Oba sta člana Sansovega odbora. Vendar pa je bil Rev. Oman vzlic svoji odsotnosti na sestanku v Chicagu zelo pričujoč.

Am. Slovanec z dne 8. oktobra poroča na prvi strani, da so se zborovanja zveze slovenskih župnij, na katerem se je šlo glede odnošajev slovenskih katoličanov do SANSa, udeležili sledeči duhovniki: Ponikvar, Slaje, Butala, Ambrožič, Urankar, Gabrenja, Baraga, Baznik, Flajnik, Bogolin in lajki Jos. Zalar, ki je tajnik JPO-SS in blažajnik SANSa; Anton Grdina, L. Zeleznikar, M. Slana, F. Gospodarič, Mrs. J. Težak, John Zefran, John Terselich, dr. James Mally in nekaj drugih. John Jerič je sebe pritaknil le "med nekaj drugih".

To zborovanje "je bilo res jako zanimivo in važno", ni pa šlo povsem gladko. V priznanjeje slovenskim katoliškim politikom je, da so dosledni. Mora biti po njihovem, ali pa k vragu s takozvano sligo! V tem listu je bilo že v času slovenskega narodnega kongresa ugotovljeno, da ne bodo katoliški politični voditelji popustili v svoji taktiki niti za las. In res niso. Sicer so nekateri "naš" pravili, kako so tolerantni in kako zlahka je delati skupno celo z duhovniki. Seveda, dokler ni kaj spornega. A čim se pojavi navzkrižje, ti dajo ultimatum; tako in nič drugače! "Če nečete, se bomo pa drugje pomenili!"

Krivda temu sporu ni samo

MRS. ELEANOR ROOSEVELT je v ameriškem javnem življenju ena najbolj delavnih žensk in tudi napadana toliko kot je malo katere ženska v zgodovini te dežele. Posebnost sovražniki njenega moža predsednika Roosevelta jo imajo na piki. Listi, kot v New Yorku Daily News, Tribune v Chicagu in mnogi drugi torijski in fašistični časopisi uporabljajo vsako, tudi najmanjšo priložnost, da jo smeji, blatijo in diskreditirajo. Ko je bila nedavno na dolgi turji po otokih južnega Pacifika in v Avstraliji, ter obiskovala vojake v kempah in ranjenice v bolnišnicah Rdečega križa, je bila povsod prisrčno sprejeta. Ljudstvo Avstralije in Nove Zelandije jo je navdušeno pozdravljalo. Na nekem otoku so ji domačinke podarile slamatno krilo, "hulla hulla" takovano, in reporterji so jo slišli, naj si ga ogrne. To jo njim in domačinom na ljubo storila in si ga ogrnila prek svojega krila. Newyorški Daily News je o tem izvedel in ustvaril senzacijo, čel, "predsednikova žena v hulla hulla krilu iz slame". Dodal je, da je bila tista slika pribečena v avstralskih časopisih, tu pa je bila cenzurirana. Ko je bila končno le objavljena, so tisti, ki so jo videli, ob enem spoznali, kako umazano zna sovražna časopisje žolovka brezobzirno oblatiti in lagati o njemu. Gornje na levi je Mrs. Roosevelt v pomenku z čeno generala McArthurja, ko je bila na obisku v Avstraliji.

na katoliški strani, nego jo veliko odpade na vse tiste, ki so skupnost gradili na temelju, da se ne bo storilo ničesar, kar bi utegnilo klerikalce žaliti ali drezalo v njihovo občutljivost. To stališče so skušali obvarovati, pa ni šlo. Če bi sklicatelj, ki so ob enem ustanovitelj te akcije, bil bolj previdni in dalekovidni, bi se sedaj lahko ukvarjali z aktivnostmi, namesto s spori.

Rev. Ambrožič v odgovorih L. Adamiču o "kranjskem verskem skladu" ni tako točen kot misli da je. Čemu pa je cesar Jožef sploh vzel tista posestva cerkvi? Mar nji v korist? Če so ji konec koncev prišla nazaj, bi bilo dobro pojasniti, da tega omenjeni cesar ni nikoli nameraval. Vrnitev tistih velikih posestev ljubljanski škofiji je bila nagrada beogradske čaršije, izvršena za zasluge, ki jih je imela zanjo slovenska ljudska stranka in njen pokojni vodja dr. Korošec. Tudi v konkordat je takratna vlada pristala iz enakega razloga. Drug drugega so potrebovali in plačilo za usluge so si vzajemno nakazovali.

Anna P. Krasna komentira v Glasu naroda mnenje onih, ki so članek prednika Hudeta v jubilejski izdaji omenjenega lista razumeli tako, kot da piše nagrobni govor svojemu listu. Pridužuje pa se mu v mnenju, da če ne bo dotoka novih naseljencev, je tistim slovenskim listom, ki niso financirani iz blagajn podpornih organizacij, bodočnost zelo negotova. Lahko bi dodala, da tudi glasila slovenskih podpornih organizacij ne bodo slovenska, če Slovencev zmanjka. Spremenila se bodo v angleška, če pa je zavarovalniški komisar države Illinois v pravem, bo "new deal" s svojim socialnim zavarovanjem "uničil" tudi podporne organizacije. Mož se moti, res pa je, da čimveč tu rojene generacije bo prihajalo v vodstva, manj bodo te organizacije po naše slovenske. Srbski narodni savez, ki je glavna, pravzaprav edina srbska podporna organizacija v tej deželi, izdaja dnevnik, v katerem je skoro v vsaki šte-

medtem ko bodo britske, ameriške, francoske, poljske in znaniti tudi turške armade prikrcakale iz Sredozemlja in iz Bospora ter od angleškega zaliva in bodo zavzele Evropo, ki bo nudila le malo več, kot navidezni odpor.

"Ali s tem mislite, da obstoja ali da bo obstojal en tak dogovor?"

"Ne, ne, je hitro odgovoril Snój, nič takega. Nemci so morda predlagali tak "dogovor" in ako so ga, so ga pa Anglo-Amerikanci seveda zavrnili. Oni hočejo popolno zmago.

Kar je on, Snój, imel v mislih je bilo organsko v celi situaciji. Odgovorni Nemci so vedeli, da bodo premagani. Oni niso hoteli, da bi Rusi vzele čez Nemčijo in jo komunizirali. Rusi bi bili z Nemci zelo trdi. Angleško-ameriški zavezniški bi ravnali z njimi boljše — deloma zato, ker Nemci, "odgovorni" nemški voditelji, bi držali Rusijo za zavezničke kakor tudi sami zase.

Snój je pomnil, da imajo tako naziranje o vojnem razvoju nekateri precej važni ljudje s katerimi je on v stikih. Namignil je dokaj močno, da je Sikorski eden od teh ljudi. Očividno je bilo, da Snój ni le delil z njimi tega naziranja, ampak je upal na tak izid vojne.

"Vi ste torej pri volji sprejeti nacije, kot vaše zavezničke proti Rusiji?" sem mu dejal.

"Jaz nisem tega rekel tako," je odvrnil Snój. "Ves ta potek, poudarim, je organsko v situaciji. Praktično je to neizogibno. 'Dogovor' ni in ga ne bo, toda le pazite in videli boste, kako lahko bo zavezniškim četam priči v Južno in morda tudi v zapadno Evropo. Stavim, da ne bodo imei posebnih potežkoč pri čiščenju Afrike. Vsi bodo preseščeni... Potem, ko bodo prišli Angleži in Američani v Italijo in na Balkan ter v Centralno Evropo, ne bodo potrebovali vaših partizanskih 'voditeljev', pač pa ljudi, kot je Darlan, Mihajlovič, morda tudi Ciano ali Grandi; Oto Habsburški najbrž ne bo upoštevan, ampak kdo drug sličen..."

Rekel sem, da se vse to lahko zgodi, lahko pa tudi ne.

Če bi se nekaj takega res dogodilo, bi to ne pomenilo zmage Združenih narodov na Balkanu ali kje drugje, pač pa bi to bila anglo-saksonska vati-kanska zmaga, o kateri sem sctov, da bi ne bila predhodnica svetovnega miru.

UNIJA DELAVCEV AVTNE INDUSTRIJE DORASLA NALOGI

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Ruecher in nekateri drugi "demničarčki" voditelji so poudarjali, da je nam treba delavske politične akcije in da je nesmiselno odobriti vse, kar kdo proslavlja pod znanjko "novega ekonomskega liberalizma".

Konvencijo avtних delavcev so pozdravili mnosi vplivni politiki. Skončala se je dobro, ker so komunisti uvideli, da je najboljša, če prenehajo s triki. Umaščili so tudi svojo resolucijo za "drugo fronto", ker so razumeli, da jo ameriško delavstvo hoče, toda ne na njihnem papirju, pač pa v takšni obliki, da bo res druga fronta vsega ameriškega ljudstva.

Strah pred kongresom

Veliko bolj kakor na konvenciji AFL se je na tem zboru poudarjalo nevarnost, ki nam preti iz zveznega kongresa. Svoje mreže plete silno oprezno, in ko bo tkanje dogotovil, bo prepozno, da se bi mogli izmotaviti iz mreže. Zelo dobro je, da UAW pomena ta položaj, in morda bo tej uniji uspelo tudi prizadevanje, da ustvari iz ameriškega unijskega gibanja celoto.

Vojna ima malho brez dna

Methodist Zion's Herald piše, da nas stane sedanja vojna že \$128.000.000.000, do prihodnjega poletja pa bodo vojni stroški narasli na \$200.000.000.000.

Kako cigromna je ta vsota, navaja leti list v dokaz to, da so znašali vsi stroški zvezne vlade (za vojne in v druge svrhe) od leta 1776, torej od ustanovitve Zed. držav, pa do leta 1941, \$175.000.000.000, torej v vseh 167 letih toliko, kot sedaj v dveh letih vojne.

PRVA SLOVENSKA PRALNICA
Parkview Laundry Co.
1727-1731 W. 21st Street CHICAGO 8, ILL.
Fino postrežba — Cene zmerne — Delo jamčeno
TELEFONI: CANAL 7172-7173

NAROČITE KNJIGO
"MY NATIVE LAND"
ki jo je spisal
Louis Adamič
IZ PROLETARČEVE KNJIGARNE.
STANE \$3.75
V zalogi tudi druge Adamičeve knjige.
Pišite po cenik
Naročite:
PROLETAREC
2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.

ZA LICNE TISKOVINE VSEH VRST
PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO
OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO
ADRIA PRINTING CO.
Tel. MOHAWK 4707
1838 N. HALSTED ST. CHICAGO 14, ILL.
PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

PRISTOPAJTE K
**SLOVENSKI NARODNI
PODPORNI JEDNOTI**
USTANAVLJAJTE NOVA DRUSTVA. DESET
ČLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUSTO
NAROČITE SI DNEVNIK
"PROSVETA"
Naročnina za Združeno državo (izven Chicaga) in Kanado \$6.00
na leto; \$3.00 na pol leta; \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Ciero
\$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.
Noslov za list in tajništvo je:
**2657 So. Lawndale Avenue
Chicago 23, Illinois**

Kdo je vsled konca Jugoslovanskega informacijskega centra najbolj na izgubi

O ukinjenju Jugoslovanskega informacijskega centra v New Yorku, ki ga je vzdrževala in kontrolirala jugoslovanska zamejna vlada, je bilo v hrvatskih in deloma v slovenskih listih precej razprave in kritiziranja, glavni srbski list dnevnik "Srbobran" pa se je konca JIC zelo radoval. Bil mu je ves čas ne samo nasproten, temveč največkrat odprto sovražnik.

Konec JIC je ob enem zmagala poslanika Fotića in poraženje ljudi kot so Franc Snoj, ki je imel v JIC dolgo časa vodilno besedo. V njemu je bil nekaj mesecev uposlen tudi pater Ambrožič.

Vsi, ki so ne ljubili Fotiću in njegovi ekipi, so ob službe (toda ne ob begunske podpore, ki jim tečejo dalje, ako so ubežniki iz Jugoslavije). Tisti pa, ki niso ubežniki, so seveda tudi ob plače.

Nekateri slovenski in hrvaški listi so pridobivali veliko ali celo vse gradivo, ki so ga prejemale iz JIC. Tako jim je pomagalo politni prostor in tudi čitatelji so bili večinoma zadovoljni, ker radi izvedo, kaj se dogaja v njihovih rojstnih vaseh.

Casniška agencija ONA tolmači razpust JIC v poročilu z dne 1. oktobra sledeče:

Jugoslovanska vlada v izgnanstvu je odločila, da mora Jugoslovanski informacijski center nehati poslovati dne 1. oktobra, ter da bo njegove funkcije prevzela jugoslovanska ambasada v Washingtonu.

Krogi, ki dobro poznajo politične razmere med Jugoslovani, tolmačijo razpustitev Informacijskega centra kot zmagavo ambasadorja Konstantina Fotića, kateremu že dolgo očitajo, da podpira pan-srbske interese na škodo Jugoslavije.

Odkar je bil pred dvema letoma ustanovljen Informacijski center kot urad, ki je imel poslovati neodvisno od ambasade, so vladali hudi spori med tema uradoma jugoslovanske vlade. Fotić, ki je Center vedno napadal, češ, da njegove funkcije po vsej pravici spadajo v območje ambasade, je trdil, da se je Center bavil mnogo več s političnim rovaranjem kot s svojo nalogo, da razdeljuje nepristranske informacije.

Osebnosti Centra pa so obtoževale ambasadorja, da zlorablja svoje funkcije kot predstavnik jugoslovanske vlade v izgnanstvu s tem, da podpira interese pan-srbskega pokreta, katerega vpliv prevladuje v vladi sami, ki je nedavno prenesla svoj sedež iz Londona v Kairo. Te obtožbe podpirajo tudi liberalni krogi ameriških Jugoslovancov.

Krogi, ki so ambasadorju nasprotni, se grenko pritožujejo nad tem, da je bil Center razpuščen in eden od teh govornikov je celo izjavil, da jim je bila razpuščena edina demokratska institucija v tej deželi, toda da imajo zdaj pan-srbski elementi vso oblast v rokah. Prerokoval je, da bo zdaj, ko je ambasada prevzela posle Centra, kmalu preplavila de-

želo povodenj poročil o generalu Draži Mihajloviću, ki je eksponent pan-srbsstva, in da bodo obenem zastale novice o partizanskih skupinah, ki so združene v jugoslovanski armadi Osvobodilne fronte pod vodstvom generala Josipa Tito-Brozovića.

Notranji konflikt v jugoslovanski politiki je v bistvu izraz notranjih sporov v Jugoslaviji sami, ki so po kratkem premirju zopet zagoreli. Partizanske sile sestavljajo po večini elementi, ki zagovarjajo federalistično ureditev Jugoslavije, dočim podpira general Mihajlović centralistično organizacijo dežele, s središčem oblasti v Beogradu. Zadeva sama pa je internacionalnega pomena, kajti partizane je dozdaj podpirala Moskva, dočim je prevladovalo mnenje, da Mihajlovića podpirajo Anglo-Amerikanci, čeravno sta obe strani v zadnjem času poskušali deliti enakomerno obema taboroma.

Dobro informirani tukajšnji jugoslovanski krogi so prepričani, da ne bo mogoče priti do složne akcije v notranjosti Jugoslavije, dokler ne pride do načelne rešitve problema na konferenci treh velešil v Moskvi. Ako pa dosežejo velesile popoln sporazum, bo iz tega brezdomno rezultirala tudi podlaga za skupno in složno akcijo v notranjosti Jugoslavije.

Dvojna mera justice

Joseph Cecil McKinney je bil aprila 1926 obsojen na 20 let ječe, ker je izmaknil iz urada ekspresne družbe dvajset praznih formul za pisanje čekov, gotovo s namenom, da jih bi ponaredil in skušal izmenjati. Predno je mogel to storiti, so ga zatolili in zaprli v državno ječnisko Menard v Illinoisu. Na podlagi odredbe bi se ga v slučaju vzornega obnašanja moralo izpustiti iz zapora po enajst letih prestajanja ječe, torej leta 1937. Toda uprava ječnice ga je držala naprej v zaporu in mu prestregala pisma, v katerih je skušal vnanjemu svetu predočiti krivico, ki se mu godi. Končno je prišla njegova zadeva pred sodnika Riessa, ki je izposloval, da so ga izpustili. Dotični kaznenec sedaj toži za odškodnino, ker so ga držali v zaporu šest let dalj kot pa bi smeli.

Kar hočemo tu poudariti je, da je bil kaznovan zato, ker je vzel prazne formulare za čeke, torej v resnici ni ukradel nobene gotovine ali blaga, vzlic temu je dobil tolikšno kaznen. A v tej vojni vidimo, da tisti magnati korporacij, ki so vladno prevarili za milijone, odhajajo s sodišč brez kazni, ali pa s tako majhnimi, da se jih za tolikšne prestopke sploh ne more smatrati za kazni. Na primer uradniki korporacije, ki je prevarila vlado v vojnih naročilih za 30 milijonov dolarjev, so bili kaznovani samo s \$35,000 globe. Sicer pa se ta dvojna mera justice ni pojavila šele v tej vojni. Je taka že od nekdanj, kjerkoli prevladuje sistem posedujočih.

POTISKANJE RUSIJE V "DRUGO FRONTO" LE NACIJEM V PRID

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Enako so ugotovili v Londonu. Kajti ista komisija naših senatorjev se ni obregnila v svojih "tajnih" poročilih samo Rusije, temveč tudi Velike Britanije.

"Anglija hrepeni po osvojitvi vseh mednarodnih trgov, je vzkljkala komisija senatnih romarjev. Mi bomo ostali na cedilu tudi v svetovni zrakoplovbi, so zajamrali isti senatorji in ob enem poudarjali, da žanje za naše "lend-lease" prispevke med Arabci in Italijani Anglija kredit. London odsvarja, da je to besedičenje ameriških romarskih senatorjev brez podlage in v dokaz so angleški državniki navedli dejstva, katera niso na trhljih nogah.

"Druga fronta" v Aziji

Angleži, ki o Sibiriji, Rusiji in o svetovnem položaju vedo veliko več kakor pa omenjeni senatorji, pojasnjujejo, da ni prav pozivati Rusijo v vojno z Japonsko zato, da nam "prihrani milijon življenj".

Vsako, sovražnik ali prijatelj Sovjetske unije ve, da je najmanj 75 odstotkov Hitlerjeve obožene sile treščene na vzhodno fronto. Ni ga med osušenimi kot med zavezniškimi opazovalci, ki ne bi vedel, da je Hitler šel v Rusijo preprčan, da jo bo v šestih tednih do kraja premagal.

V Rusiji zmagajo življenjske izgube njene armade vsak teden več kot pa ameriške v dveh letih vojne. A vzlic temu se drzne komisija senatorjev podati izjavo, ki pomeni nič manj kot toliko, da naj se Rusija tudi z Japonsko zapodi v vojno zares, in naj pri tem ona poroši svoja življenja, mi pa bi pirovali zmagajo in narekovali brezpogojni mir mikadu, morda na sličan način, kakor smo ga Viktorju Emanuelu v Italiji. Ampak ker Rusija res žrtvuje v vojni, ne samo tanke in letala, temveč tudi ljudi, je prav gotovo, da jo je senatna

komisija s svojim "tajnim" poročilom zveznemu senatu opozorila na nevarnost. Namreč na nevarnost, ki ji preti iz soban zavezniške diplomacije.

Zvezni sodniki zahtevojo večjo plačo

Kongresnik Chauncey Reed iz Illinoisa je v zvezni poslanski zbornici predlagal zvišanje plače federalnim distriktnim sodnikom z deset na 15 tisoč dolarjev letno.

Izvajal je, da so v primeri s sodniki posameznih okrajev in držav jako slabo plačani. Na primer okrajni sodniki v državi New York prejemajo \$22,500 na leto, v New Jerseyju \$16,000 in v Michiganu \$13,500.

Prednost zveznih distriktnih sodnikov je pred večino drugih v tem, da je njihova služba dosmrtna, in kadar so upravičeni do pokojnine, je tolikšna, kakor je znašala plača. Vse stroške, ki jih imajo v zvezi s svojo službo, plačuje zvezna vlada. Vzlic temu bodo dobili povišanje, kajti "little still" formula zanje ne velja.

Zupan Calcutte apelira za živež

Osvoboditev iz pomanjkanja je ena izmed starih svobodščin, ki sta jih proglasila Roosevelt in Churchill. Toda provinca Bengal in mesto Calcutta jo poznata le na papirju, na katerem je bila razglajena.

Ne samo v Bengalju, tudi v raznih drugih krajih prostrane Indije divja lakota. Ljudstvo zahteva hrane, demonstrira in poljčija jo kroti s krepelji in kroglicami, ker ji živili ne more dati.

V stiski se je zupen mesta Calcutta, Syed Radpudduja, obrnil na newyorškega župana la Guardia in na londonskega lord-mayorja, da naj podvzmeta akcijo za pomoč ljudstvu v teh krajih Indije, ki umira vsled glada.

VESTI IZ S. D. CENTRA

Chicago. — Slovenski delavski pesnik Anton Selikar pravi v enem svojih najmočnejših verzov: "... In je zopet jesen..."

Tudi na vrtu našega Centra je "zopet jesen".

John Chamazar je v minulih hladnih, deževnih dneh, ogledoval udhajajoče rože, gledal v mraz, se potem vsedel k peči in napisal:

*Pet let sva se midva skupaj ljubila...
Različno cvetja sva medtem vagojila.
Zdaj me bolezen stara tare,
ki vedno polna je prevare.*

*Ce pa se še pospravim,
rože zopet bom sadil
ter spomin o bolani
na vrtu bom hladil.*

*Ta up je morda le prevara,
ki na svetu nima para;
ker bolezen je od vrage,
se ne ogne nobenega praga.*

Potem, ko je gornjo pesem napisal, je bilo deževnih dni konec in nastalo je indijansko polje.

Cvetje se je opogumilo in še vegetira. Pa je John Chamazar vprašal Frančka Sodnika, tajnika korporacije Slovenskega delavskega centra, ki se s fotografiko umetnostjo veliko peča, naj napravi vrsto slik, da jih bo poslal prvemu vrtnarju našega Centra, Mihaelu Readingu v Kalifornijo.

Frank Sodnik je to storil in snel slike, o katerih John Chamazar meni, da morda niso tako lepe kot pa je prostor v resnici. Pa je obratno. So kakor tiste razglednice, ki iz navad-

nih nekaj predstavijo kar košek raja za oči in dušo.

Sodnik je torej svojo nalogo umetniško izvršil in Reading, ki se razume na vrtove, bo poslal slik nedvomno vesel.

Katka Hrvačin, članica Družnega kluba Slovenkega centra, se je odločila za preselitev v Kalifornijo. Njen so-prog je že tam. Tako gredo od tu drug za drugim v to "zlatno deželo". Še celo Mike Zupan je šel tja in se pohvali, da mu je Kalifornija zelo všeč.

S sejanji v Centru je pričel znova klub čeških umetnikov, a se zdi, da mu vojne razmere jako škodujejo v aktivnostih. Člani so se razšli, novih ni in vse je v negotovosti.

Češki ženski klub Eleanor Roosevelt je pričel s svojimi sejanji v začetku oktobra. Ima jih vsak četrtek popoldne.

Pevski zbor Sava je začasno — tako pravi odbor — prenehaj z vajami, ker je izgubil nekaj moči vled vpljka v armado, nekateri delajo ponovi, drugih pa je premalo, da bi mogli vzdrževati zbor na stari višini.

Seje kluba št. 1 JSZ se vrše v Centru vsak četrty petek v mesecu ob 8. zvečer.

Ssezona balincarjev se bliža h koncu. Poslužijo pa se še vsakega večera in vsake sobote in nedelje, če je le po vreme. — P. O.

Vojni bondi in znamke so vloga državljanov v svojo deželo.

Zaposlenost žensk v Angliji

V angleški industriji dela nad sedem milijonov žensk, čez 340,000 jih je v armadni službi, 250,000 je bolničark, 80,000 jih dela na kmetijah, 120,000 v kantinah industrialnih delavcev in v vojaških kantinah, 100,000 je zaposlenih v transportih vseh vrst, 150,000 je učiteljic nad 300,000 jih je v civilni obrambi in nad milijon v raznih drugih poslih.

W. A. Harriman novi poslanik v Moskvi

Predsednik Roosevelt je dne 1. oktobra imenoval za ameriškega poslanika v Moskvi W. Averella Harrimana. Dosedanji poslanik admiral William H. Standley je resigniral. Harriman je multimilijonar, nasprotnik komunizmu, toda dober poznavalec potrebe Rusije.

L. P. v Novi Zelandiji izgubila par mandatov

Pri nedavnih volitvah v parlament Nove Zelandije je delavska stranka izgubila nekaj mandatov, toda je še vedno najjačša in ostane na vladi.

Njeni glasovi med delavstvom so narasli in dobila je večino tudi vojaških glasov, a glasovi farmerjev pa so se obrnili v teh volitvah proti nji.

Na zabavah, sejah in drugih priložnostih se spomnite tiakovskega sklada Proletarca.

DRŽAVLJANSKI PRIROČNIK

nova knjižica, s poljudnimi navodili kako postati AMERISKI DRŽAVLJAN.

Poleg vprašanj, ki jih navadno sodniki stavijo pri izpitu za državljanstvo, vsebuje knjižica še v II. delu nekaj važnih letnic iz zgodovine Združenih držav, v III. delu pod naslovom RAZNO, pa Proglas neodvisnosti, Ustavu združenih držav, Lincolnov govor v Gettysburgu, Predsedniški edinjih držav in Poedine države.

Cena knjižici je samo 50 centov a poštnino vred.

Naročila sprejema:

Knjigarna Proletarca
CHICAGO 23, ILL.
CHICAGO, ILL.

POROČILO O FINANČNEM STANJU SLOVENSKEGA AMERISKEGA NARODNEGA SVETA 31. avgusta 1943

Bilanca v banki (\$13,665.95) in na roki (\$25.30) 31. julija	\$13,691.25
Dohodki v avgustu:	
Podružnica št. 1, SANS, Detroit, Mich.	\$ 100.00
" " " " Pittsburgh, Penna.	(114.12), dr. št. 50 KSKJ (\$50), M. Pavlakovich (\$5)
Podružnica št. 6, SANS, Ely, Minn.	14.75
" " " " W. Newton, Pa.	13.80
" " " " Willock, Pa.	5.67
" " " " W. Aliquippa, Pa.	12.45
" " " " Springfield, Ill.	7.50
" " " " Sheboygan, Wis.	28.00
" " " " Midway, Pa.	10.75
" " " " St. Louis, Mo.	8.00
" " " " Virden, Ill.	3.09
" " " " Chicago, Ill.	5.50
" " " " Conemaugh, Pa.	9.00
" " " " Fredericktown, Pa.	15.00
" " " " Sharon, Pa.	100.00
" " " " Bridgeport, O.	37.00
" " " " Joliet, Ill.	222.00
" " " " Acmetonia, Pa.	50.00
" " " " Cleveland, O.	500.00
" " " " Kemmerer, Wyo.	13.29
" " " " Sheboygan, Wis.	4.50
" " " " Pueblo, Colo.	5.00
" " " " Cleveland, O.	149.00
" " " " Denver, Colo.	21.00
" " " " Johnstown, Pa.	6.00
" " " " Chicago, Ill.	7.00
" " " " okrožje Milwaukee	125.00
" " " " Chicago, Ill.	500.00
" " " " Crivitz, Wis.	30.00
" " " " Brooklyn, N. Y.	13.00
" " " " Worcester, N. Y.	17.25
" " " " Los Angeles, Calif.	71.50
" " " " Girard, O.	100.00
" " " " White Valley, Pa.	60.00
" " " " Walsenburg, Colo.	5.00
" " " " Brooklyn, N. Y.	16.00
" " " " Pueblo, Colo.	25.00
Westmorelandsk. fed. SNPJ, Export, Pa.	50.00
Dr. št. 34 SNPJ, Indianapolis, Ind.	8.00
Dr. št. 317 SNPJ, Export, Pa.	1.50
Članstvo dr. št. 12 SNPJ, Murray, Utah (Zugel)	48.25
Članstvo dr. št. 518 SNPJ, Seranton, Pa.	3.00
Nobral M. Simone, Salt Lake City, Utah.	58.00
Članstvo dr. št. 198 SNPJ, Willard, Wis. (Kirn)	35.00
Dr. št. 174 KSKJ, Greenwood, Wis.	5.00
Dr. št. 10 JPZ Sloge, Sheboygan, Wis.	25.00
Postojanka št. 33 JPO-SS, Braddock, Pa.	200.00
Posamezniki	23.50
Čokova brošura	14.25
Skupni dohodki	\$ 2,952.68
	\$16,645.93
Isdatki v avgustu:	
Stanarina za urad	\$ 50.00
Postnina	46
Telegrami	4.89
Telefonska napeljava in uporaba	8.78
Uradnikova plača	126.40
Luč v uradu	1.00
Revija Free World	40
Stroški za sejo izvršev. odbora	2.00
Voznine in dnevnice za sejo Zdr. odbora	110.00
Predsedniku za tekoče stroške	356.05
Zdrutenemu odboru v začetno pomoč	1,000.00
Skupni isdatki	1,659.98
Ročna blagajna	9.77
Bančna blagajna	14,974.18
	\$16,645.93
Pregled vseh dohodkov in isdatkov te organizacije:	
Skupni dohodki od 5. dec. 1942 do 31. avgusta 1943	\$20,707.59
Skupni isdatki od 5. dec. 1942 do 31. avgusta 1943	5,723.64
Bilanca	\$14,983.95
Joseph Zalar, blaginjak	
Mirko G. Kuhel, pomožni tajnik	

Imenik zastopnikov Proletarca

Kdor želi prevzeti zastopstvo za nabiranje naročnikov Proletarca, prodajati Am. družinski koledar brošure in knjige, naj piše upravitelstvu, ki bo poslalo potrebne listine in informacije. Na tu priobčene zastopnike apeliramo, naj skušajo ob vsaki ugodni priliki pridobivati naročnike temu listu. Pravzaprav je dolžnost vsakega slovenskega zavednega delavca agitirati za svoje glasilo Proletarac.

Ako je ime kakega zastopnika v sledečem seznamu izpuščeno, naj nam sporoči pa bomo imenik takelej popraviili.

- CALIFORNIA.**
Fontana: John Pečnik.
Oakland: Anton Tomšič.
Los Angeles: Frank Novak.
San Francisco: A. Leksan.
- COLORADO.**
Crested Butte: Ant. Slobodnik.
Pueblo: Ludvig Yoxey.
- ILLINOIS.**
Chicago in okolica: Frank Bizjak, Joseph Oblak, Chas. Pogorelec, Peter Verhovnik, Frank Zaitz in Frank S. Tauchar.
La Salle in okolica: Anton Udovitch in Leo Zevnik.
Springfield: Joseph Ovca in John Gorsiek.
Virden: Fr. Herlich.
Waukegan-No. Chicago: Martin Judnich.
- INDIANA.**
Indianapolis: Mary Stroj.
- KANSAS.**
Arma: Anton Shular.
Areadia: John Shular.
West Mineral: John Marolt.
- MICHIGAN.**
Detroit: John Zornik, Leo Junko, Jo-Detroit-Dearbora: John Zornik, Leo Junko Sr., Joseph Klarich in John Plachtar.
- MINNESOTA.**
Buhl: Max Martz.
Chisholm: Frank Klun.
Duluth: John Kobl.
Ely: John Teran in Jacob Kunstelj.
- MONTANA.**
East Helena: Joseph Mihelich.
Red Lodge: K. Brznočnik.
- NEW JERSEY.**
Elizabeth: Amalia Oblak.
- NEW YORK.**
Gowanda: James Dekleva.
- OHIO.**
Akron - Kenmore - Barborton: Mike Kopech in Matt. Močnik.
- BRIDGEPORT in okolica:** Joseph Snoy in John Vitez.
Cleveland: John Krehel in Joseph Lever.
Girard: John Kosin in Andrew Krivina.
Glencoe: Albina Kravanja.
Lisbon-Power Point: Jacob Bergant.
Piney Fork: Frank Zavrnik.
Powhatan Point, O.: John Guzel.
Warren: Joseph Jelč.
- PENNSYLVANIA.**
Aliquippa: Geo. Smrekar.
Burgettstown-Slovan: Joseph Krmel.
Crafton-Moon Run: Jennie Jerala.
Canonburg-Strabane: John Terčelj in Marko Tekavec.
Collegeville: Tony Stopar.
Export: Jas. Britz.
Forest City: Anthony Drasler Jr.
Point Marion: Tony Zupandič.
Herminea: Anton Zornik.
Imperial: Frank Auguštin.
Johnstown in okolica: Andrew Vldrich, John Langerhole, Ilja Buhalo in Frank Cvetan.
Latrobe: John in Mary Fradel.
Lawrence: Louis Britz.
Library: Nick Triller.
Meadowlands: Martin Baltz.
Park Hill-Conemaugh: Frank Podboy.
Sharon: Joseph Ovelbar.
Syzan: Lovrenc Kavčič.
Potovalna zastopnika za Proletarca, Ameriški družinski koledar in Majski Glas za zapadno Penno: Anton Zornik, Herminea, za Cambria in Somerset okraj pa Frank Cvetan, Johnstown.
Seattle: Lucas Dobiljak.
WEST VIRGINIA.
Star City: Lawrence Selak.
Thomas: Lenhart Werdinek.
- WISCONSIN.**
Milwaukee in West Allis: Louis Barhorich.
Sheboygan: Frank Stih.
Willard: Mike Krulitz.
- WYOMING.**
Kemmerer in okolica: Anton Trafnik in John H. Krzianik.
Rock Springs: John Jeršč.

SLOVENSKE IN ANGLEŠKE KNJIGE

Največja slovenska knjigarna v Zed. državah

Pišite po cenik PROLETARCU

2301 S. LAWDALE AVENUE
CHICAGO 23, ILLINOIS

PRISTOPIJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI

NAROCITE SI DNEVNIK "PROSVETA"

Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00

Ustanovljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO 23, ILL.

Dr. John J. Zavertnik
PHYSICIAN and SURGEON
3724 West 26th Street
Tel. Crawford 2212

OFFICE HOURS:
1:30 to 4 P. M.
(Except Wed. and Sun.)
6:30 to 8:30 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)
Res. 2219 So. Ridgeway Ave.
Tel. Crawford 8440
If no answer — Call Austin 5700

BARETINCIC & SON
POGREBNI ZAVOD
Tel. 20-861
424 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.

Sanctifying a Big Treasury Raid

Secretary of Commerce Jesse Jones gives an official blessing to the huge advertisements which are flooding the magazines and daily press.

Well, let us see: The "Wall Street Journal" estimates that the nation's advertising bill this year will reach the record total of \$2,000,000,000.

It would probably be a modest estimate to say that this \$2,000,000,000 advertising campaign will cost the Public Treasury \$500,000,000.

But we are told every day that Uncle Sam needs the money, that we must scrape the bottom of the barrel to buy bonds.

It is all right to hold up a wage increase granted a group of working men—inasmuch as it may be—but there must be no attempt to reduce the profits of the men who control the chief mediums of publicity!

The Transportation Snarl

Two of the worst passenger train disasters in history—the wreck of the Pennsylvania's crack Congressional Limited and the New York Central's deluxe Twentieth Century Limited—emphasize the critical importance of untangling the nation's transportation snarl.

Everybody knows that the country's railroad system has been subjected to terrific wartime strain, but it is not so generally known that at least a part of our present plight stems from bureaucratic bungling in Washington.

The thoughtless demand of the office of Defense Transportation for relaxation of safety laws at a time when they are more urgently needed than ever before and the stubborn refusal of the Roosevelt Administration to permit wage increases for railroad workers, thus slashing further the thinning rank of railroad labor, are but two examples of fumbling at the Washington switch.

A third burden on the transportation system—the Army's pointless shifting troops from camp to camp—has placed an enormous strain on the railroads, causing great waste in time and money.

Baldwin's recital of several examples of reckless and extravagant Army use of transportation facilities is well worth repeating here:

"A friend of mine," a correspondent in Philadelphia writes, "enlisted last August... he was shipped to St. Petersburg. There it was found his hearing was unusually keen, so he went to Radio School at Madison, Wis., in October, then to Kearns, Utah, in November, and to Sioux City, Ia., in December, where he shoveled coal."

"Such instances are not exceptional; the average Army man may be shifted to six different stations in the first six to 12 months of his Army career."

"The point is not only to win the war, but also to win it as efficiently and as quickly and as cheaply, in blood and money, as possible."

MILAN NEDICH—WILL HE BE PROMOTED FROM QUELSING TO DARLAN?

Milan Nedich, Hitler's quisling in Belgrade, was reported to have held a conference on Sept. 18th with his Nazi boss.

Nedich is a former Yugoslav army general, a minister of war under King-Dictator Alexander as well as under Prince-Regent Paul. He became a pro-Nazi in '38, following a visit to Germany.

In Nov. '40 he wanted Yugoslavia to attack Greece and seize Salonika. In April '41 he commanded the Yugoslav Army of the South; the German Wehrmacht got into the Vardar Valley from Bulgaria with the greatest ease.

As the No. 1 Serbian quisling he has executed, or holds in concentration camps, tens of thousands of Serbian intellectuals, workers, peasants, students and priests. One of his side-kicks is a former Chetnik leader Kosta Pechanats, hero of Ruth Nedich, who insists that he—like Nedich—is not a quisling because he is a Serbian.

This sort of propaganda favoring Serbian quislings in America it not spread only by Ruth Mitchell, but also by other lecturing and journalistic friends of the "Yugoslav" ambassador in Washington, Konstantin Fotich, who happens to be a first cousin of quisling Nedich, and whom Blair Bolles, a Washington correspondent covering the State Department and the White House, described in the January '43 Harper's Magazine as "a Serbian Herrenvolk man, who uses his office as representative of three Yugoslav peoples to further the campaign against two of them, Croats and Slovenians."

Fotich did not protest this characterization. Another first cousin of Nedich's—also of Fotich's—is Dimitrye Lyotich, the fuhrer of the Serbian Nazi party in Belgrade, organized during the regime of the first pro-Nazi premier in Yugoslavia, Milan Stoyadinovich, who in '36 sent Fotich to Washington.

Yet, at this writing, late in September, it is anything but excluded that the Anglo-American commanders in Cairo and their diplomatic superiors in London and Washington

plan to use Nedich in connection with the forthcoming invasion of the Balkans. They don't contemplate dealing with him exclusively, but are of the opinion that Nedich will be prepared to do a Darlan for them when the time comes.

That is that some circles in Cairo have been in contact with Nedich and that of late reactionary prints in America and England have had kind words to say about him. Fact is, that General Pera Zhivkovich—the first Yugoslav dictator-premier, often referred to as the Yugoslav Primo de Rivera, a friend of Fotich's, now in Cairo as King Peter's deputy commander-in-chief and acting minister of war—has long been in contact with Nedich as well as Mikhailovich, who has long been in collaboration with Nedich.

The president of the United Committee—before it was formed; on December 29, '42, to be exact—warned the then Under-Secretary of State Sumner Welles and, through him, the State Department and the President that to use a Darlan in Yugoslavia in the person of a Nedich or a Mikhailovich is going to be a very risky military business.

That warning is hereby repeated publicly. It is given also in the editorials reprinted hereinafter from distinguished English journals.

More of this soon in another place. L. A.

The young bride was asked what she thought of married life. "Oh, there's not much difference," she replied. "I used to wait up half the night for George to go, and now I wait up half the night for him to come home."

Those who plot the destruction of others often fall themselves. —Phaedrus.

DON'T MISS A SINGLE ISSUE

Subscribers are notified when their subscriptions are about to expire. That you may not miss a single issue, send in your renewal promptly. Everything will be done at this end to see there's no interruption in service.

THE MARCH OF LABOR

Illustration with text: BACK THE ATTACK—BUY MORE BONDS! IN 1926 THE PEAK IN THE NUMBER OF LABOR BANKS WAS REACHED—36 MORE WORKERS WERE KILLED OR INJURED IN THE U.S. THROUGH INDUSTRIAL ACCIDENTS DURING THE FIRST WORLD WAR THAN THERE WERE CASUALTIES IN THE AMERICAN EXPEDITIONARY FORCE PERSONS GAINFULLY EMPLOYED IN THE U.S. INCREASED FROM 23 MILLION IN 1890 TO 49 MILLION IN 1930. WEAR THE BADGE OF UNIONISM—THE UNION LABEL—IN YOUR HAT

Labor Draft Plus Private Profit Equal Slavery

If the first thing Adolph Hitler did after he came to power was to crush existing labor unions, the second was to organize a labor front which he could use to control workers in the interest of the ruling class of that nation.

But slavery is slavery, no matter where it develops. And so we warn the people of America that this nation has reached a point where they will be, in fact, just where the German workers were when the fuhrer regimented them under the dictatorship of Dr. Robert Ley.

The machinery is already here for a through-going labor draft. People will have to work when and where ordered. James P. Mitchell, director of the Industrial Personnel Division of the Army Air Forces, described recently the labor draft as "essential."

We are at war. The urgency for united and planned action on the economic, as on the military, front is so great that a draft of labor may, indeed, be justified by necessity. And if that be so we shall accept the commands of our government for the common welfare.

However, we emphasize... FOR THE COMMON WELFARE! American workers will not and should not object to sacrificing their individual desires and conveniences for that.

But workers should object to being drafted into any industry which functions for the profit of private owners.

For we say that a labor draft, plus profits equals slavery. That is true in Germany. It is true in America. It is true of the profit-taker is a foreign conqueror. It is true if the profit-taker is a native son. When the power of government is used to make Henry Smith work for the profit of John Jones, freedom is dead.

Workers should understand that and have their answer ready when the draft call comes. That answer should not be a refusal to serve. It should be a demand that industry itself, and industry's owners and managers shall likewise be drafted... and that the nation's mechanical resources be operated for use instead of for profit.

That's the way to make the draft a matter of common effort and common interest. That's the way people can submit to a draft and still be free. That's the way to make common interest a real thing. That's the way of democratic Socialism.—Reading Labor Advocate.

A NEW CRUSADE

K. M. LANDIS in The Chicago Sun

The President says that the Allied offensive in Italy now may be viewed as a modern day crusade aimed at liberating Pope Pius XII, the Vatican and the Holy City of Rome from the German army.

If this were true, it would be a strange turn for the war, to take. Some people have said it was a people's war, and others that it was a plain war for survival, but until now no one dreamed that it was a war to save the Pope.

Least of all the Pope. He has consistently regarded the war as a calamity, and has refused to give his blessing to either side.

Isn't the President, presuming a little bit? When we started our offensive in Italy it wasn't at the Pope's request. And we bombed Rome not for him, but at the risk of incurring his displeasure.

Why, then, does the President claim we are engaged in a crusade to liberate the Vatican? Because the Vatican is now surrounded by Nazi troops stationed in the area about St. Peter's Square.

Pope Is Not Free

Admitting that the Pope is not formally in a state of siege, the President pointed out that he does not have anything resembling complete freedom as long as those troops are present.

This is true enough, and no one supposes that he wants to be surrounded by Nazi troops. But does this mean that he wishes to be put in a position of being rescued by British and American troops?

It may be that Pope Pius doesn't appreciate having foreign armies battling for the honor of saving him. Especially when he was getting along very well before we interfered.

The popes were prisoners in the Vatican for 60 years and we didn't do anything about it. It was not until 1929 that they secured a treaty recognizing their sovereignty, from the very government we destroyed.

The Italians don't especially like the idea of foreign armies fighting over the right of protecting the Pope. Too often have they seen foreign powers interfering in their affairs on such a pretext.

In 1814, they were glad to see Pius VII rescued from Napoleon who had held him captive in France for five years. But they didn't like to see Austria claim the credit, and presume upon the situation to tighten her rule over northern Italy.

Purpose: To Eject the Nazis

Some years later Italy was the battleground where Austria and France fought over the right to protect the Pope. The Italians were not able to rid their country of foreign domination until 1870, when the Franco-Prussian war made it necessary for the troops of Napoleon III to be withdrawn from Rome.

The Italians are very sensitive on this point and so is the Church. Neither of them want the Pope to be the object of crusades launched for other purposes.

Everybody knows we are not driving toward Rome to rescue Pius XII. We are going there to throw out the Germans, and we would go even if they allowed him full sovereignty over Vatican City.

Why confuse the issue?

PROFITS OF PACKERS HAVE INCREASED OVER 400%

But they Still Yell for Higher Prices

While America's big meat packers are yelling for an outright repeal of price ceilings, the Office of Price Administration revealed that their profits have skyrocketed to over four times the average of three pre-war years—1936-1939.

A confidential O. P. A. study, covering 53 companies which handle 75 per cent of the nation's meat production, made the startling disclosure that, whereas profits of the packers aggregated \$24,971,000 a year in the pre-war base period, they had soared to \$108,613,000 in 1942.

Not only did the total "take" shoot up, but on each dollar of investment, profits mounted three and one-half times, the O. P. A. said.

Major gain was for the so-called "medium" packers, doing a volume of \$5,000,000 to \$50,000,000 a year, and for the big corporations, selling over \$50,000,000 annually.

The top group, which does 70 per cent of the total business, rolled up 336 per cent more profits, from \$23,476,000 to \$102,322,000. The "medium" firms rose even more, by 638 per cent, from \$17,000 to \$5,293,000, while the small companies (doing under \$5,000,000 a year) fared worst, going up only 28 per cent—from \$778,000 to \$998,000.

In 1942 alone, compared with the previous year, the large packers fattened their profits by 40 per cent and the medium group 100 per cent.

Despite these staggering profits, the packers have been running full page "ads" in newspapers demanding complete abolition of ceiling prices. They blamed the ceiling and "low profits" for an alleged meat shortage.

In lieu of a price limit, they proposed a so-called "meat management plan" which boiled down merely to juggling of ration points in such a manner as to control the supply of meat. This, they contended, would "automatically" keep prices down.

The Labor Advisory Committee to the San Francisco regional office of the O. P. A. took the trouble to analyze the "plan" and in a report sent out to central labor bodies throughout the country declared the scheme was simply a doctored up method of making consumers pay through the nose.

"Its ultimate result can only mean a complete breakdown of a fixed price food program," the committee said. "It will inevitably lead to the destruction of price ceilings on other commodities."

"The brunt of this inflationary scheme would fall upon the families of workers," because its adoption would amount to a wage reduction by taking more out of the pay envelope."

NEW ZEALAND VOTES

A few weeks ago the Labor party was returned to power in Australia by a smashing majority. Last Saturday the people of New Zealand gave their Labor government, under the leadership of Premier Peter Fraser, a similar vote of confidence.

True, Fraser's followers lost nine seats, but they retained an overall majority of five. That's a narrow margin, but it is sufficient.

That the New Zealand Laborites are justified in indulging in a little crowing is emphasized by a review of the facts.

The leaders of finance and industry were almost solidly against them. Most of the island's doctors were also in opposition, because they are fighting the Labor government's health insurance scheme, which proposed adequate medical service for every New Zealander. Also a number of independent movements endeavored to split the vote, but failed miserably.

For many years, no party was able to secure a majority in Parliament. The Labor party accomplished that feat a few years ago, and despite the vigorous fight staged by its opponents, repeated the performance in Saturday's balloting.

Clearly, the policies of the Labor party have won the support of the people of New Zealand and the government need no longer hesitate to enforce its social security program, including health insurance, the most hotly opposed of all.—Raymond Lonergan in Labor.

Let no man imagine that he has no influence. Whoever he may be, and wherever he may be placed, the man who thinks becomes a light and a power.—Henry George.

Drafting of Fathers

While we remain unconvinced that the defense of the country is exclusively the function of bachelors and childless husbands, we readily admit that in an honest case can be made against the immediate drafting of fathers. What we do not concede is that Senator Wheeler has made out such a case or that he has in fact done anything but reveal the demagogic depths to which his vengefulness toward the President has carried him.

Franco Goes 'Neutral'

Dispatches from Madrid report that Generalissimo Franco, the Fascist chief who conquered his people with the aid of Mussolini and Hitler, now describes Spain's status in the war as "vigilant neutrality."

Even now Franco apparently is not quite ready to emphasize to Hitler that he is turning his coat. He merely used the new phrase, without oratorical stress. But Hitler without doubt has gotten the point, and so have we.

Franco is living in terror. Two years ago he was certain of Germany victory. Then he began to doubt. Now, like Badoglio and Victor Emmanuel before him, he knows that the United Nations are going to win. So he is rattling on the sinking Nazi ship.

Undoubtedly some of his friends in the State Department and high British circles would be only too willing to oblige. But the American and British peoples are not deluded. Public opinion in both countries must insist that this Fascist dictator and his regime of murder and treachery be left to their fate.—The Chicago Sun.

IN THE WIND

From THE NATION

A series of short movies designed to stimulate recruiting for the WAC is offered as an advertising medium by its producers. These patriotic films "provide you with an unprecedented opportunity to put your company and product name in the line of march to victory... Each subject closes with the sponsor's name and message impressively narrated against a musical background."

Paul Mallon offers this thought on social security: "The cure for unemployment is employment—not insurance."

Among the new organizations devoted to the cause of preventing future wars is one called Forever This; its prospectus begins, "This plan for perpetual peace is based upon mutual distrust... We must come to the clear realization that any argument between the nations had better resolve itself into twenty-five years of disension than twenty-five minutes of war!"

Where credit is due: Printers' Ink, an advertising trade magazine, editorializes thus: "It will probably never be possible, not even after the war is over, to justly gauge the tremendous contributions to victory made by advertising... But the average citizen will remember that it was what he read in an ad that made his Adam's apple swell until he just had to go out and buy a bond to prove he's glad to be an American."

The fascist Sinarquist movement in Mexico in thus described in Columbia, a Catholic magazine published in the United States: "It is essentially a Catholic agrarian movement. Its object is to establish every family on its own land and provide an education for all. It aims at a Christian order, a 'Christian democracy' based on the family. It intends to lift the peasant masses out of ignorance and practical serfdom, and it is unalterably opposed to totalitarianism in government."

The principal speaker at a recent meeting of the Staten Island, New York, Foremen's Association was Dr. Charles Copeland Smith, a representative of the National Association of Manufacturers. According to the Staten Island Transcript, "He said that foremen would lose their identity as part of management by becoming associated with labor organizations."

FESTUNG EUROPA: A tank trap one-third of a mile wide now cuts across The Hague from end to end. All buildings in the way were destroyed... General Chalos, commander of the Slovak army under the Nazis, has been bringing units of troops back from Russia and parading them in various towns of Slovakia to prove to the people that most of their boys survived.

WARNING FROM ENGLAND

Editorial in the liberal New Statesman and Nation (London) of August 28:

The latest attempt to solve the almost permanent crisis of the Yugoslav Government before it departs for Cairo is as dismal and unrealistic as its predecessors. Reactionary diplomats, officers and a former official of the secret police form the "neutral, non-political" Cabinet of Mr. Purich, together with the apparently inevitable tail-gunner, General Mihajlovich. Like King Peter's previous Cabinets, this has been chosen from a small circle of emigres of advanced age, obsolete vested political interests and extreme national prejudices. Most of its members are former supporters of the prewar Yugoslav dictatorship; it is difficult to imagine a greater social rift than that which separates them from the peasants and the workers of their homeland.

The main forces of resistance, cooperating in the People's Liberation Movement, are not even accorded symbolic recognition. The new Cabinet may be called "non-political," but, like its predecessors, it is unable to avoid the two main issues for Yugoslavs today. These are: first, the relation between King Peter's government and the Partisans, and secondly, the Serbo-Croat national question. It must decide whether to support the underground and guerrilla movements or continue alternatively to attack or to ignore them. Some day soon, as liberation approaches, it must also make up its mind whether or not to give practical effect to the provisions of the Serbo-Croat Agreement and reestablish the broken relations with the Ban of Croatia, Subashich.

If the new Government under the cloak of political neutrality and expediency leaves these questions unresolved it will in practice merely perpetuate the reactionary policy of former pan-Serbian governments. If the fall of this Cabinet, too, at some early date is not followed by a radical change in ruling personalities, it is likely that the hostility with which its nominal subjects would greet its liberating mission would set very considerable problems for allied diplomacy.

NO SOLE LEATHER

Seventeen million pairs of shoes which are to be manufactured during the last three months of this year will have soles of synthetic rubber or plastics, under a ruling handed down by the War Production Board. It said that leather is so scarce that none can be spared for soles.

Of two heroes, he is the greatest who esteems his rivals most.—Beaumele.